

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877.

Andra Kammaren.

N:o 35.

Lördagen den 14 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 7 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Förekom till behandling Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 9, angående allmänna bevillningen.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkten 2.

Utskottet hade hemställt:

att Herr *A. P. Linds* motion N:o 94, deruti föreslagits den ändring i § 8 i bevillningsstadgan, att såväl Konungen som annan medlem af konungaätten skulle för inkomst af kapital erlægga bevillning efter den grund, som i § 6 af nämnda författning stadgades, icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Om ändring
af § 8 bevillningsstadgan.*

I anledning af denna hemställan yttrade

Herr Lind: Väl kan jag icke undgå att finna, att till följd så väl af Bevillnings-Utskottets enhälliga afstyrkande af min motion som ock af den omständigheten, att Utskottets förslag redan blifvit af Första Kammaren bifallet, det icke kan löna mödan att i frågan framställa något yrkande, men jag har likväl velat med några ord beledsaga min motion, då den nu blifvit dömd till åtminstone ett års hvila — skulle denna hvila komma att längre tid utsträckas, vill jag på förhand deröfver uttala min ledsnad. Ett vågar jag dock påstå: den

Om ändring
af § 8 bevill-
ningsstadgan.
(Forts.)

graf, som nu redes åt frågan, kan icke blifva evig; ty om än Riksdagen fortfarande kan af grundlagens bud vara förpligtad att anse vår nådige Konung och öfrige medlemmar af konungahuset såsom högre väsenden — en uppfattning, hvaremot jag icke vill göra någon anmärkning — kan jag likväl icke föreställa mig, att Riksdagen i längden kan vilja drifva den satsen, att Konungens eller annan medlems af konungaätten *enskilda egendom* och *förmögenhet* skall hållas så helig, att den ej får vidröras. Jag är fortfarande af den oförtydbara tanken, att rättvisan äfven i denna fråga skall förmå tränga sig fram, så att hvar och en, eho det vara må, som inom landet bor och vistas samt derstädes eger förmögenhet, skall vara pliktig att efter landets skattesystem bidraga till statens upprätthållande och förkofran. Jag hysar vidare den öfvertygelsen, att Kongl. Maj:t icke med oblida ögon skulle från Riksdagen hafva emottagit en framställning i det syfte jag föreslagit, likasom jag icke kan underlåta att uttrycka den förhoppning, att Kongl. Maj:t sjelf till nästa Riksdag måtte inkomma med en proposition i ärendet, en proposition, som måhända kommer att i förevarande afseende gå vida längre, än jag i min motion tagit mig friheten föreslå.

Något yrkande har jag, som sagdt, icke att framställa.

Herr Fredricson: På de skäl, som finnas anförda uti Utskottets motivering för afslag å Herr Linds motion yrkar jag bifall till Utskottets afgifna betänkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 3.

Blef äfven bifallen.

Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.

I *punkten 4* hade Utskottet yttrat sig öfver två inom Andra Kammaren afgifna motioner, afseende ändring i § 9 bevillningsstadgan, hvilken §:s tre första moment för närvarande hafva följande lydelse:

“Bevillning för inkomst af kapital eller arbete påföres:

bank-, jernvägs- och kanalbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor eller vid större och mindre stationer;

annat bolag, der bolagets rörelse hufvudsakligen, å en eller flera orter, drifves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefinnas, der bolaget har sin styrelse;

fabriksegare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, der fabriken är belägen, eller handeln, yrket eller näringen förnämligast idkas; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse, de derstädes idka, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne“.

Uti berörda motioner var föreslaget:

af Herr *Anders August Andersson* (motionen N:o 49): att ur den förevarande §:s 3:dje mom. ordet “*förnämligast*“ måtte uteslutas;

och af Herr *August Pettersson* (motionen N:o 68): det Riksdagen måtte besluta, "att 2 och 3 mom. af 9 § uti bevillningsförordningen erhålla följande lydelse:

"Handelsrörelse i stad, som omfattar flera församlingar, inom den församling der den skattskyldige är mantalsskrifven, samt handelsrörelse i öfriga städer och på landet, äfvensom jordbruks-, bergsbruks-, fabriks- och annan rörelse eller yrke å den eller de orter, der rörelsen eller yrket med fast plats för verksamheten utöfvas; rörelse eller yrke utan bestämd fast ort för verksamheten, der den skattskyldige är mantalsskrifven".

Om ändring i § 9 bevillningsstadgan.
(Forts.)

Och hade Utskottet, beträffande dessa motioner, hemställt: att desamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af nämnda hemställan, lemnades ordet på begäran till

Herr *Anders Aug. Andersson*, som yttrade: Den nu föredragna punkten i detta betänkande kan jag för min del icke gilla. Jag tror nemligen, att den framställning, jag i min motion tagit mig friheten göra, hvilat på så rättvisa och billiga grunder, att den icke borde inom det ärade Bevillnings-Utskottet hafva rönt något motstånd. Jag skulle tro, att många af denna högt ärade Kammares ledamöter hafva den sak, hvarom nu är fråga, för sig väl bekant, i synnerhet mina länskamrater, hvilka frågan nästan mera än mig sjelf berör, ty deras kommittenter hafva nästan alla svåra olägenheter af det stadgande som här afses. Det kan väl omöjligt vara rätt och billigt, att stora grosshandlare, som bosätta sig i rikets största eller större städer och inom landet drifva en stor grosshandelsrörelse vid hamnar, kanaler och jernvägsstationer, hvarest de hafva kontor och upplagsmagasin samt folk att ombesörja lastningen af deras varor, att dessa handlande skola på dessa ställen vara frie från att erlægga inkomstbevillning till kommunen. Det förefaller mig högst besynnerligt att icke en ändring i detta afseende kunnat åstadkommas. De skäl Utskottet för sitt afstyrkande anför synas mig jemväl vara nog svaga; Utskottet upprepar en hop förändringar i bevillningsförordningen, som icke kunnat undgå att vid föregående riksdagar vidtagas, men beträffande min motion säger endast Utskottet på ett par rader, att det icke kunnat gilla den framställning jag gjort. Icke måtte väl den framställning, jag gjort hafva varit så föraktlig att den icke gjort sig förtjent af att åtminstone i någon mån upptagas till besvarande, eller ansåg man må hända att deri låg så liten rättvisa, att samma framställning kunde helt och hållet, med tystnadens vältalighet, förbigås.

Om man tänker sig saken sådan den i verkligheten är, nemligen att vid alla dessa mindre kommuner på landet och i mindre städer, der grosshandlare från större handelsstäder hafva inrättat filialkontor för sin handelsrörelse och hafva sina upplagsmagasin förlagda samt för sådant ändamål använda en stor mängd arbetare, så kan det icke vara annat än i högsta grad orättvist, att, för den händelse någon af

Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

dessa arbetare genom sjukdom eller på annat sätt blir oförmögen att sig sjelf vidare försörja, nämnde grosshandlare icke med ett enda öre bidra till dessa arbetares försörjning, utan densamma drabbar ortens fattigvård ensamt. Jag tager mig friheten att framhålla ett exempel från sistlidne års pröfningskomité inom Östergötlands län, der ledamöterna enhälligt voro af den tanken att personer som drefvo förenämnda slags filialrörelse borde beskattas inom den kommun der densamma bedrefves. Oaktadt Kongl. Maj:t redan förut afkunnat utslag i likartade frågor, beslöt man i trots af kronoombudets protester att fatta beslut i öfverensstämmelse med denna åsigt och sålunda för vederbörande gifva sin uppfattning af författningens origtighet tillkänna. Dessa och dylika förhållanden göra att jag på det högsta yrkar att mitt ändringsförslag må vinna Kammarens bifall. Jag tror icke att någon, vare sig inom Kammaren eller Bevillnings-Utskottet, skall kunna komma fram med det påståendet att det förslag som i min motion afses skall leda till oreda och trassel; ty icke lär det väl blifva svårt för personer, som sitta såsom ledamöter af bevillnings- eller pröfningskomitéer att taga reda på hvar en person har såväl sin hufvudrörelse som filialkontor och upplagsmagasin. På sådana skäl anhåller jag vördsamt om proposition på bifall till min motion.

Herr August Pettersson: Bevillnings-Utskottet har i föreliggande betänkande afstyrkt min motion, angående ändring af 2:dra och 3:dje momenterna af 9:de § uti nu gällande bevillningsförordning samt har såsom kardinalskäl därför, bland annat, anfört att jag skulle hafva grundat mitt förslag på ett par meningar, som förekomma i 18 § mom. b) och c) af det "förslag till förordning om grunderna och sättet för bevillingstaxeringen", som finnes intaget uti den s. k. förberedande skattejemkningskomiténs betänkande. Vid nedskrifvandet af min motion fann jag verkligen att nämnda komité föreslagit precis detsamma, som det jag hade för afsigt att göra till föremål för denna min motion, samt trodde mig ega ett godt stöd för densamma, om jag, på sätt jag ock gjorde, för mitt förslag åberopade förenämnda rader ur komitébetänkandet. Men Utskottet har varit af helt annan åsigt. Om jag således dervid begick ett misstag, så hade dock Utskottet egt rätt att vidtaga behöfliga ändringar i mitt förslag, helst Utskottet jemlikt sin motionsrätt dertill egt fullt fog — men Utskottet har icke funnit för godt att göra detta.

Det lär icke kunna bestridas, att den fråga, som här föreligger, är vigtig. Jag tillåter mig härpå anföra några exempel. Om t. ex. en handlande i Malmö anlägger filialhandel för sin rörelse å åtskilliga ställen i Norrland, så kan han å dessa senare ställen icke taxeras för inkomst af nämnda handelsrörelse, utan måste detta ske der han bor och drifver sin förnämsta rörelse. Han kan sålunda slippa ifrån att betala ett enda öre för sin filialrörelse, såvida han icke sjelf frivilligt uppger alla sina inkomster. Vederbörande taxerings- och pröfningskomitéer kunna nemligen icke erhålla andra fullständiga uppgifter i detta hänseende, än dem han sjelf behagar lemna, helst de icke ega hans böcker att tillgå. En annan härmed förknippad om-

ståndighet är den att, oaktadt det är en sådan person tillåtet att på förenämnda sätt på andra orter, än der han sjelf bor, göra intrång i dervarande handlandes affärsrörelse, så få dessa, oaktadt de derigenom lida betydligt afbräck, icke ett enda öre afkortadt på sina kontributioner till stat och kommun.

Om ändring i § 9 bevilningsstadgan.
(Forts.)

Dylika missförhållanden, dem jag genom mitt förslag sökt att afhjelpa, hafva dock icke kunnat förmå Bevilnings-Utskottet att vidtaga någon åtgärd. Då emellertid bank-, jernvägs- och kanalbolag erlägga skatt efter bolagets vinst, fördeladt på hvarje särskildt kontor eller station, så synes det väl vara temligen origtigt att en person, som drifver handel på flera ställen, skall kunna, på sätt jag förut nämnt, undgå att blifva beskattad för *all* den inkomst af sin handelsrörelse, äfvensom vara befriad från kommunala utskylder å andra orter, än der han drifver sin hufvdrörelse.

Jag torde icke behöfva anföra flera exempel; men då Utskottet såsom skäl för afslag å min motion endast anfört den omständigheten, att jag deri begagnat åtskilliga ur skattejemkningskomitén lånade uttryck med hvilka flera förändringar rörande bevilningen sammanhänga, så skall jag icke hålla på klämman i min motion, utan tager mig friheten yrka bifall till motionen med den förändring af klämman, att mitt ändringsförslag blifver precist lika med det af en annan motionär, Herr Anders August Andersson framställda, hvilket åter är just det förslag, om hvilket i fjor gemensam votering anställdes.

Häruti instämde Herr *Ola Månsson*.

Friherre A. H. Fock: Den paragraf i bevilningsförordningen, som nu är föremål för Kammarrens behandling, eller § 9, har vid föregående riksdagar redan blifvit ändrad i afseende såväl å jernvägs- som kanalbolag. Och dessa ändringar hafva af Bevilnings-Utskottet blifvit föreslagna med anledning af inom Kamrarna väckta motioner. Redan häraf och då detta oaktadt ytterligare ändringsförslag upprepade gånger förekomma visar det sig såväl att denna § måste i sin tillämpning vara svår som ock att i många afseenden missnöje med föreskrifterna uti densamma förefinnes. Orsaken till de ständigt återkommande ändringsförslagen är väl företrädesvis att söka deruti, att kommunernas inkomster äro i så väsentlig mån beroende af bevilningen, samt att, på sätt de båda föregående talarne erinrat, det kan inträffa att personer, som hafva sin hufvudsakliga rörelse inom en kommun men hafva filialer inom andra kommuner, icke inom dessa senare blifva påförda bevilning; till följd hvaraf dessa kommuner icke heller kunna ifrån sådana personer komma i åtnjutande af kommunalutskylder för fyllande af kommunens behof. Vare det långt ifrån mig att vilja bestrida att icke en ändring med afseende härå kan vara önskvärd. Men orsaken hvarför Utskottet icke kunnat eller icke velat gå in på motionärernas ändringsförslag har Utskottet sökt framhålla i betänkandet, och jag anhaller att i korthet få erinra om hvad Utskottet härutinnan anfört.

Om ändring i
§ 9 bevilnings-
stadgan.
(Forts.)

De båda förslag, som vid denna riksdag blifvit framställda angående förändring i detta afseende, hafva väckts det ena af en motionär från Östergötlands län, Herr Anders August Andersson, och det andra af Herr August Pettersson från Blekinge län. Det förra af dessa är alldeles detsamma som af sist nämnde motionär vid sistlidne riksdag väckta förslaget, ehuru ej fullt så omfattande som detta. Denne motionär klagar nu öfver att Utskottet allt för knapphändigt affärdat hans motion. Jag tror dock icke att denna anmärkning är fullt befogad. Ty Utskottet har nu upprepat alldeles detsamma som Utskottet sade om motionen vid sistlidne riksdag.

Det torde väl ej kunna bestridas att, om man godkände ifrågasvarande ändringsförslag, det må nu vara denna motionärs eller det af Herr Aug. Pettersson framställda, så skulle i fråga om enskilda persons taxering på olika orter i bevilningsförordningen tillämpas samma grunder som nu i fråga om bolag. Men jag ber Herrarne besinna att, i fråga om bolag, bolagets styrelse är, enligt 26 § uti förordningen, skyldigt uppgifva bolagets inkomster, fördelade på hvar och ett af bolagets särskilda kontor eller stationer. Om en enskild näringsidkare eller handlande, skulle blifva taxerad för sin rörelse eller inkomst på särskilda stationer, om man så får kalla det, komme bevilning att påföras honom icke från ett håll utan från olika bevilningsberedningar på särskilda ställen, och summan af taxeringarne skulle utgöra hans beskattbara inkomst. Kunna Herrarne anse detta sätt föranleda den reda och ordning i taxeringens påförande, som från statens synpunkt är önskelig? Jag skulle kunna föreställa mig att af denna anordning, hvarigenom motionären tänkt sig, att den högsta rättvisa skulle ernås, också skulle kunna uppkomma ej ringa orättvisa. Den siste talaren anförde såsom exempel, att en handlande i en af de större städerna, som hade filialkontor på flere orter af landet, och på dessa ställen hade betydliga inkomster, skulle äfven der påföras bevilning för sin inkomst; men om denne handlande, hvilket icke är exempellöst, skulle blifva utsatt för stora förluster på ett ställe, hvad har då bevilningsberedningen på denna ort att göra, hvad har den att vidtaga? Han påföres der ingen bevilning, men alla bevilningsberedningar på andra ställen påföra full bevilning för hans inkomster derstädes; och han påföres då bevilning för alla inkomsterna, utan att någon afräkning för förlusterna kan ifrågakomma.

Utskottet har sagt, att ett bifall till motionen skulle kunna medföra äfven förlust för statsverket. Jag antager, att jag sjelf vore nog lycklig att hafva en så utsträckt rörelse och blifver taxerad på olika orter, på den ena lågt, och lägre än jag bort vara, och lägre än som svarar mot mina inkomster. Naturligtvis besvärar jag mig icke här emot. På andra orter har jag blifvit taxerad för högt; jag besvärar mig och ådagalägger inför vederbörande pröfningskomité, att jag blifvit för högt taxerad, och komitén känner icke att jag blifvit för lågt taxerad på en annan ort, och kan icke taga hänsyn dertill. Jag slipper den förhöjda taxeringen på stationerna a, b och c, men bibehålles vid den låga på stationerna d, e och f. Jag har allt att vinna, men

ingenting att förlora. Jag anser således, att statsverket äfven kan hafva förlust på denna anordning.

Den ärade motionären på blekingebänken har frångått förslaget i sin motion och afgifvit ett annat. Utskottet hade afstyrkt hans förslag på den grund, att det, ehuru taget ur skattejemkningskomiténs betänkande och dermed egande alla förtjenster, som en mera mogen pröfning kan gifva ett sådant förslag, likväl var ett ur nämnda förslag lösryckt element, hvilket stod i nära sammanhang med andra stadganden i förslaget. Detta har motionären äfven erkänt och därför frånträdt detta förslag. Han hade väntat sig att Utskottet skulle framlägga ett antagligt förslag, men, mine Herrar, jag har redan antydtt att denna § i bevillningsförordningen är en af de svåraste både till formuleringen och tillämpningen. Jag tror Herrarne icke kunna bestrida det, då den eljest icke skulle varit underkastad så många behandlingar och förändringar. Alla veta vi, att till oss är öfverlemnadt ett förslag till ny bevillningsförordning i sin helhet. Detta förslag skall, enligt hvad Finansministern i statsrådsprotokollet anfört, först undergå granskning af flera myndigheter, innan Finansministern anser, att det bör för Riksdagen framläggas.

Är då den nu ifrågasatta ändringen så trängande och maktpåliggande, att vi böra just nu gripa oss an med denna svärlösta punkt, innan vi fått se, hvad Kongl Maj:ts förslag i nämnda hänseende kommer att innehålla. Huru svärlöst punkten är, framgår deraf, att icke ens skattejemkningskomitén derom uppnått enighet, utan äfven rörande denna punkt finnes en omfattande reservation. Är det då skäl, att vi på rak arm fatta beslut i frågan; på rak arm måste vi nemligen göra det nu, sedan Första Kammaren redan afslagit de ifrågavarande förslagen, och frågan således skulle slitas genom en gemensam votering.

Motionären på blekingebänken hade väntat, att Utskottet skulle framkomma med förslag i frågan. Jag vädjar till motionären, om han icke sjelf skulle kunna vänta ett år för att få se Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, hvilket säkerligen kommer att öfverträffa det af motionären afgifna, oaktadt alla dess förtjenster.

På dessa enkla skäl och utan att i öfrigt vilja försvara ifrågavarande § i bevillningsförordningen, hemställer jag, huruvida icke frågan kunde ännu någon tid få hvila och Utskottets förslag således bifallas.

Herr Carl Anders Larsson: Jag beklagar, att jag icke kunde höra hvad den ärade ordföranden i Bevillnings-Utskottet yttrade, men jag förmodar, att han tillstyrkte Utskottets förslag. Det skulle emellertid varit ett ganska angenämt tidsfördrif att upptaga dessa skäl till vederläggning; jag tror att i sådant fall icke skulle af hans anförande stått kvar så mycket som en nolla.

Sedan Herr August Pettersson numera inskränkt sin motion i öfverensstämmelse med den af Herr August Andersson väckta, finnes egentligen icke tvist om annat, än huruvida Kammaren i år skall fatta ett annat beslut än i fjol. Jag tror då, att det för en hvar, som gör sig besvär med att genomläsa Borgmästaren Behmers anförande i denna

Om ändring i § 9 bevillningsstadgan.
(Forts.)

Om ändring i § 9 bevillningsstadgan. (Forts.)

fråga vid sistlidne riksdag, icke skall finnas något tvifvel derom, att denna sak är den mest rättfärdiga, som någonsin i Kammaren varit föremål för behandling. Eller kan man finna något rimligt skäl, hvarföre en person, som å skilda orter idkar en vidlyftig rörelse, icke skall betala bevilling för sin inkomst i den ort, der denna inkomst tillfaller honom, särskildt då ett annat förhållande gäller vissa större bolag. Också har Utskottet för sitt afstyrkande icke anfört ett enda skäl mera än det, att förslaget blef af sistlidne Riksdag afslaget. Men detta skedde genom gemensam votering med en pluralitet af endast 25 röster således blott $\frac{1}{13}$ af representationen; och vid sådant förhållande torde man kunna hysa den förhoppningen, att det sunda förnuftet efter förloppet af ett helt år skall kunna göra sig gällande, och icke misströsta om att en god sak skall vinna seger, då dess ändamålsenlighet inses. Att man nu söker befria rika personer från kontributioner till såväl staten som kommunen, förefaller mig särdeles besynnerligt, åtminstone hade jag icke väntat sådant af Bevillnings-Utskottet, som har till ordförande och vice ordförande praktiske män, som borde inse rättmätigheten af den begärda förändringen. Skulle man fortfarande afslå motionen, anser jag för min del, att detta vore detsamma som att säga: "I som ären rika och mäktiga och inrätta filialkontor, hvarpå I förtjener 100,000 tals kronor, I slip pen att erlägga bevilling och behöfven icke med ett öre bidraga till kommunens skatter", hvilka ofta nog på landsorten äro ganska dryga. Jag hyser emellertid den förhoppning, att Kammaren icke skall frångå förra årets beslut och att i den gemensamma voteringen äfven de felande 25 rösterna skola vara vunna för detta beslut. Jag anhåller om bifall till Herr August Pettersons yrkande.

Herrar *Engman*, *Lind* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf förenade sig med Herr Carl Anders Larsson.

Herr Farup: Det finnes knappast något nu gällande lagstadgande, som väckt ett så stort och rättvist missnöje åtminstone i de norra provinserna, som just den bestämmelse, hvori ändring nu blifvit af två motionärer inom denna Kammare föreslagen. Inom nästan alla socknar i mitt komittenskap drifves en ganska vidsträckt rörelse, hufvudsakligen af bolag men också af enskilda personer, en rörelse som ofta lemnar en inkomst af ända till 100,000 kronor. Bevillnings-Utskottet har utgått hufvudsakligen från bevakande af statens rättighet till bevillingen men helt och hållet förbiset kommunernas rätt. Dessa enskilda personer kunna nemligen icke för sin rörelse taxeras till bevilling inom den ort der de icke äro bosatta; och följderna äro, att fastän de i orterna indraga en mängd lösa personer, hvilka sedermera nästan allesamman falla fattigvården till last, hvarigenom utgifterna till fattigvården på många ställen tiodubblats mot hvad de förut utgjort, de dock icke bidraga det ringaste till dessa utgifter. På samma sätt förhåller det sig med utgifterna till skolorna. Äfven härifrån äro de helt och hållet fritagna, oaktadt det väl vore rättvist,

*Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

att de i någon mån lemnade bidrag dertill, då de i väsentlig grad äro orsaken till att ett större antal skolbarn i dessa orter besöka skolan.

Den ärade ordförandens i Bevillnings-Utskottet ord i denna fråga komma väl nu, såsom vanligt, att väga tungt i vågskålen, men jag tror dock, att frågan blifvit inom Utskottet alltför ensidigt betraktad. Af motiven till Utskottets hemställan finner man, att man varit rädd för att vid uppskattning af en på flere ställen fördelad rörelse, ort-intresset skulle komma att göra sig för mycket gällande. Det är möjligt, men jag kan icke deruti se ett fullt giltigt skäl för att helt och hållet förbise ortintresset, eller att en sådan fruktan bör betyda något. Man har anført, att tvister kunde, om motionärernas förslag biföllos, uppstå mellan de särskilda kommunerna, inom hvilka en rörelse drefves, om den bevillning, som därför borde inom hvarje kommun åsättas. Äfven detta kan vara möjligt; men jag har icke sett, att bevillning någonstädes blifvit vederbörande påförd, utan att tvister dervid uppstått, hvarför jag icke heller tror, att fruktan för dylika tvister har någon särdeles betydelse eller bör vid frågans afgörande utöfva något inflytande. Vidare har anförts svårigheten deraf, att en handlande eller yrkesidkare skulle tvingas att på flere olika ställen svara för den beskattning, som blefve honom å hvart och ett påförd. Denna invändning förtjenar ännu mindre afseende. Ty är det icke rättvist, att han i detta hänseende svarar der han drifver sin rörelse? Jag åtminstone kan icke finna annat. Och dessutom kan han drifva rörelse på olika ställen, måste han ju der hafva ombud för sig, hvilka väl hvar på sin plats kunna tala och svara för hans verksamhet der. För min del finner jag således förslagen både rimliga och billiga; och någon oreda eller oordning kan, så vidt jag kan förstå, icke blifva en följd af deras antagande, lika litet som jag kan inse, huru personer, bosatta inom en ort, skola kunna på rättvisa grunder och utan att begå misstag, uppskatta en rörelse, som drifves på en annan och hvarom de således icke kunna ega någon kännedom.

Vidare har blifvit anført, hurusom det ligger inom det möjligas gräns, att samma rörelse kan drifvas å ena stället med förlust och å ett annat med vinst. Jag erkänner det. Men jag kan icke betrakta en rörelse, en filialafdelning i en ort på annat sätt, än såsom en för den orten själfständig rörelse, hvarföre man väl får finna sig deruti.

Behovet att något göres i denna fråga är tvifvelsutän mycket trängande. Att uppskjuta den ett år till, kunde kauske gå för sig; någon stor olycka kan väl icke deraf uppstå. Men då den är ganska gammal, och har år efter år upprepats, utan att några allvarliga åtgärder till en lycklig lösning deraf blifvit vidtagna, samt jag är öfvertygad, att man jemväl nästa år skall träffa på någon stötesten, och att så skall gå undan för undan, kan jag icke biträda dem, som velat frågans uppskjutande, utan anhåller för min del om bifall till Herr August Petterssons senast framställda yrkande.

Herr Rydin: Den fråga, som nu är å bane är onekligen af stor vigt, och de förhållanden, som af den ärade motionären framhållits, behjertansvärda, ty det kan icke bestridas, att icke en mängd

Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

orättvisor drabba de särskilda kommunerna, derigenom att viktiga rörelsegrenar der drifvas, utan att kommunerna deraf hafva någon fördel, men i dess ställe dess fattigvård ökas och osedligheten och superiet inom dem främjas. Men göra vi oss den frågan, huru skola dessa orättvisor kunna afhjelpas; kunna de afhjelpas genom något af de nu framställda förslagen, så måste svaret härpå blifva nej; ty så länge bevillningsförordningen är sådan, den för närvarande är; så länge man icke infört obligatorisk förpligtelse för en hvar att ärligt uppgifva sina inkomster, kan man icke kontrollera och bevisa hvarken huru stora inkomster en person har, eller huru mycket deraf belöper på den rörelsegren, han drifver å det ena eller andra stället. Felet ligger således i det sätt, hvarpå för närvarande vår inkomstbevillning bestämmes, och vår bevillningsförordning är affattad; ty i densamma förekomma så väsentliga oegentligheter, att, derest icke sjelfva grundfelet undanrödjes, det är nästan omöjligt att åstadkomma en förbättring uti nu ifrågavarande hänseende. Låtom oss se till, huru det skulle slå sig ut, om motionärens förslag antoges. Hvem skulle i sådant fall veta, huru stora inkomster en person har på de särskilda ställen, der han drifver sin rörelse? Bank-, jernvägs- och kanalbolag äro skyldige att lemna uppgifter angående den rörelse, de vid de olika kontoren eller stationerna drifva, och den vinst, som möjligen inom hvar och en ort uppstått och dessa uppgifter blifva nog någorlunda tillförlitliga; men andra bolag, som icke hafva skyldighet att för hvarje ort, der rörelse utöfvas, afgifva sådana uppgifter, skola icke förebringa någon utredning om sina affärer, de skola tåga eller också låta uppskatta sig inom den ort, der de drifva sin starkaste rörelse, samt der med sina böcker möjligen visa, att rörelsen gått med förlust. Vid de stationer, der rörelsen varit mindre omfattande, kan den dock hafva gått med den största vinsten, och följden häraf blefve, att den kommun, som behöfde en inkomst af en sådan rörelse för sin fattigvård, icke finge den, och att den, som icke behöfde någon sådan inkomst, ändå erhöle en ganska riklig sådan.

Om man således i detta afseende vill införa några andra bestämmelser än de nuvarande, så blir det nödvändigt att stadga, att skatten skall utgöras efter rörelsens omfång och beskaffenhet. Man behöfver blott kasta blicken på andra länders skatteförhållanden för att finna, huru den punkt hvarom nu är fråga öfverallt varit föremål för behandling och visat sig särdeles svårlöst. Den är så svårlöst, att man i allmänhet icke haft annat medel att tillgripa än att till Kongl. Maj:t öfverlemna fördelningen mellan de särskilda orterna af de särskilda inkomsterna. Men nu frågas ytterligare: hvad är det som vållar, att, oaktadt fordringarne på reform i detta afseende äro fullt rättmätiga, man icke kan åstadkomma någon förbättring af väsentlig beskaffenhet? Jo, det är helt enkelt derföre att man vänder sig till orätt lag, nemligen till bevillningsförordningen, som endast bestämmes hvad staten skall uppbära i skatt af de enskilde. Den lagförändring åter, som nu afses, rör kommunens inkomster, de kommunala lagarne och den kommunala beskattningen. Det är deri som grundfelet ligger. Vill man göra sig förtrogen med dessa förhållanden,

skall man finna att en hel mängd af de omständigheter, som man åberopat för förändringar i bevillningsförordningen, komma från felaktigheter i den kommunala beskattningen. I sammanhang med förändring i bevillningsförordningen är förslag väckt om ändring i den kommunala beskattningen. Men denna ändring får icke stanna dervid utan må gå längre. Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på ett annat förhållande som kan ungefär motsvara detta. I flere af rikets städer inflytta en mängd rika personer och bosätta sig der. De begagna sig af alla de fördelar stadslifvet erbjuder, sända sina söner till elementarläroverket, som är uppfördt på kommunens bekostnad, men de betala icke ett enda öre i skatt till kommunen för de fördelar de derstädes åtnjuta. De begagna sig af dess anstalter utan att på minsta sätt godtgöra kommunen därför.

Hvad är det vidare som gör denna fråga så svårlost? För staten är det naturligtvis lämpligast och lättast att bolaget betalar all stats-skatt, men då nu, såsom bekant, bolaget vanligen drifver sin rörelse på ett håll och bolagets medlemmar äro bosatta på flera andra håll, så är det just i denna omständighet som svårigheten att lösa denna skattefråga ligger. Det vore väl i sin ordning att bolagets delegare hvar för sig finge betala de kommunala utskylderna i den kommun, der de bo. Under nuvarande förhållande finner man deremot, hurusom en mängd rika personer i städerna betala endast en försvinnande litenhet i skatt till de kommuner, der de bo, emedan de hafva sina penningar placerade i bolag på annat håll. Härmed har jag sökt fästa Kammarens uppmärksamhet på svårigheten att lösa denna fråga på sätt motionären föreslagit. Frågan har varit föremål för lifliga debatter inom skattejemkningskomitén. Man kan icke finna någon annan lösning af densamma än att, med lemnande å sido af allt som angår kommunernas intresse, blott se till att staten på ginstaste väg må få sina inkomster och göra kommunalbeskattningen till särskildt föremål för revision.

Hvad här är föreslaget uppfyller därför icke det ändamål som dermed åsyftas.

Herr Lundberg: I enlighet med hvad jag vid sistlidne riksdag, då samma fråga som nu föreligger behandlades, fann mig föranlåten yrka, anhåller jag äfven nu att få hufvudsakligen instämna i föresvarande förslag till ändring af 9 § 2 och 3 mom. bevillningsförordningen, och vågar jag påstå att, då i sistnämnda moment vid 1866 års riksdag infördes ordet "förmämligast", derigenom icke någon väsentlig förändring af samma moment åsyftades, utan afsågs härmed egentligen ingenting annat än att förekomma att en person, och, såsom uttryckligen anfördes, en läkare som inom en eller flera kommuner, der han icke är bosatt, hade någon obetydlig verksamhet eller praktik, skulle påföras bevillning inom hvar och en af de särskilda kommunerna. Emellertid blef dock, såsom jag erinrar mig, det af Bevillnings-Utskottet utan någon föregående motion gjorda förslaget att på sådant sätt förändra berörda 3 mom. af Borgareståndet ogilladt af det skäl att man förutsåg, att införandet af förenämnda ord skulle

Om ändring i § 9 bevillningsstadgan.
(Forts.)

Om ändring i
§ 9 bevilnings-
stadgan.
(Forts.)

åt momentet komma att gifva en helt annan tillämpning än förut egt rum. Förberedande skattejemkningskomitén har ock i sitt redan åberopade betänkande anfört, att det i 9 § af gällande bevilningsförordning befintliga stadgande — att annat bolag än bankbolag och jernvägsbolag skall beskattas, der bolagets rörelse hufvudsakligen å en eller flere orter drifves samt att handlande på landet samt i sådana städer som omfatta endast en församling, äfvensom annan yrkes- eller näringsidkare skall påföras bevilning, der fabriken är belägen eller handeln, yrket eller näringen förnämligast idkas — har haft till påföljd, att, då bolag eller en person drivit handel eller yrke inom flere kommuner, den skattskyldige för hela sin inkomst deraf beskattats inom blott en kommun, hvilken följaktligen till de öfrigas skada kommit i åtnjutande af kommunalskatt äfven för den del af handeln eller yrket som idkats inom dessa sistnämnda. För undanrödjande af detta missförhållande och enär tillika måste möta svårigheter för vederbörande taxeringsnämnd att uppskatta inkomsten af en rörelse, som tilläfventyrs drivits på långt afstånd från taxeringskretsen, har komitén föreslagit, att skattskyldig skall för rörelse eller yrke taxeras å den eller de orter, der rörelsen eller yrket med fast plats för verksamheten drifves. Det synes således vara både för åstadkommande af riktig bevilningsbeskattning och af kommunernas anspråk på rättvisa och billighet vid utgörande af kommunala bidrag påkalladt att ändring sker uti hvad ifrågavarande § af bevilningsförordningen föreskrifver. Att det är förenadt med svårighet att åstadkomma en tillfredsställande redaktion medgifver jag; men jag tror, att hvad skattejemkningskomitén i afseende på denna fråga föreslagit vore lämpligt och att sålunda, med uteslutande af hvad deruti eller i Herr August Petterssons förslag förekommer rörande jordbruksrörelse, i afseende hvarå någon förändring nu icke af honom lärers afsetts, man skulle kunna sammanslå 2:dra och 3:dje momenten af paragrafen, så att lydelsen blefve följande: annat bolag samt handlande, fabriksidkare och annan yrkes- eller näringsidkare å den eller de orter, der bolags-, handels- eller fabriksrörelsen eller yrket eller näringen *med fast plats för verksamheten utöfvas*, eller ifall sådan bestämd plats icke förefinnes, der bolaget har sin styrelse eller den skattskyldige är skattskrifven, skolan i den stad, hvilken innefattar flera församlingar, handlande för sin derstädes idkade rörelse taxeras inom den församling, der han är mantalsskrifven.“

I detta förslag hafva orden “hufvudsakligen“ och “förnämligast“ utbytts mot de af skattekomitén begagnade “med fast plats för verksamheten.“

Då det emellertid må hända är föga hopp att nu kunna åstadkomma en redaktion, som har utsigt att vinna gillande både i denna Kammar och särskildt af ledamöter i Första Kammaren, vore det nog lämpligast att återremittera frågan. Men som man icke lär kunna förvänta att Bevilnings-Utskottet vill taga vidare bestyr med saken och då det för det åsyftade ändamålet vinnande icke kan vara fördelaktigt att meningarne splittras, så anhåller jag att få förena mig

i det af Herr August Pettersson nu under öfverläggningen framställda yrkande. *Om ändring i § 9 bevillningsstadgan.* (Forts.)

Hvad Herr Rydin nämnt derom, att man icke borde åstadkomma någon ändring i denna §, inuan man infört en obligatorisk förbindelse för den skattdragande att lemna uppgift på sina inkomster, eller den invändning man gjort, att följden af föreslagna ändringar skulle blifva, att näringsidkaren lätt kunde påföras en olaga beskattning, torde icke förtjena afseende, enär den skattdragande ju nu eger rättighet att uppgifva och, om han åstundar, med böcker eller andra handlingar styrka sina verkliga inkomster. Likaledes kan man, då Utskottet såsom skäl mot förslaget anfört, att uppskattning af rörelse, som endast till en del utöfvades inom taxeringskretsen, borde innefatta blott förslag samt afgörandet tillhöra pröfningsnämnden, erinra att, äfven utan besvär öfver taxeringskomiténs beslut, ändring deruti kan enligt gällande bevillningsförordning göras af pröfningskomitén, som således redan nu har rätt bestämma hvad uti fall af ifrågavarande beskaffenhet må kunna anses skäligt.

Herr August Pettersson: Sedan jag tagit närmare kännedom om Herr Aug. Anderssons förslag och funnit att i det yrkande jag framställt en mening inkommit, hvarom ännu icke blifvit motionerad, så förenar jag mig i förstnämnda förslag och yrkar bifall derå.

Hvad angår Herr Rydins påstående, att det är omöjligt att åstadkomma någon sådan ändring i denna del af bevillningsstadgan, att man blir belåten dermed, så förstår jag icke hur den höglärde herrn kan resonnera så. Han har emellertid blifvit så grundligt bemött af en senare talare, att jag anser mig ej behöfva vidare orda i den saken.

Herr Carl Anders Larsson: Jag är tacksam mot talaren på upsalabänken, som gifvit oss något att resonnera om, hvilket vi förut saknade, ty hvad Utskottet sagt tarfvar neppeligen någon motbevisning. Herr Rydin ansåg omöjligt att på den föreslagna vägen kunna rätta det missförhållande, motionären påvisat. Det var visst icke allvarligt menadt, ty om jag läser Herr professors verk angående förändrade grunder för bevillningsförordningen, så finner jag, att han är mycket djupt bevärad i dessa saker. Jag vill för den skull upptaga till besvarande några af de utaf nämnde talare åberopade skäl, hvilka skulle lägga så stort hinder i vägen för denna enkla reform. Han sade att, så länge icke ärliga uppgifter lemnas på inkomst af kapital och arbete, skall det förblifva en omöjlighet att åstadkomma bevisning om rätta beloppet af en persons årsinkomst. Privata personer äro nemligen icke ålagda att lemna uppgifter om sina inkomster. Jo — jag har mig bekant ett tillfälle, då det visade sig icke vara omöjligt att rättvist beskatta en kapitalist, hvilken hade en hel million i utlånta penningar, men icke ville medgifva att han hade någon betydligare inkomst. Taxeringskomitén visste dock att han hade ganska stor inkomst på sina penningar, ehuru komitén naturligtvis icke kunde säga summan fullt exakt. Komitén tog därför till så bra att han

Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

fann lämpligt inför tvenne trovärdige personer framlägga sina räkenskaper för att af dem få ett intyg huru stor inkomst han verkligen haft. Han gick sedermera med detta intyg till pröfningskomitén och fick nedsättning, ty taxeringskomitén hade verkligen beräknat hans inkomst för hög. Men på det sättet tvangs kapitalisten att angifva sin rätta inkomst.

Vidare sade Herr professorn, att den föreslagna förändringen skulle verka derhän att kommuner, hvilka hade en jemnförelsevis god ekonomisk ställning, finge mera, andra kommuner åter med små inkomster, men stora utgifter för fattigvård och dylikt, och just derföre i största behof af skattebidrag, skulle få mindre. Ja — så är just förhållandet för närvarande. Vi hafva stora städer med ganska rik tillgång på förmöget och förnämt folk, som har god råd att betala utskylder till kommunen. Men likväl taga dessa rika städer inkomsterna från de fattiga landsortskommunerna, derigenom att rörelse, som drifves uti någon landsort, likväl beskattas i städerna. Jag vet en grosshandlare med många stora spanmålsmagasin på skilda ställen i Östergötland, med stor rörelse och stora inkomster. Han håller förvaltare på flera olika ställen och aflönar en talrik personal, som sköter torkrior, magasin och dylika inrättningar. Men hela denna stora rörelse är uppskattad i Stockholm. Jag frågar dock — huru skall kommunen här uppe och dess förtroendemän i beskattningskomitén kunna med tillbörlig noggrannhet veta huru stora inkomster denne grosshandlare åtnjuter i landsorten? Huru skall man i Stockholm kunna veta att hvart och ett af dessa magasin nere i Östergötland rymma tusentals tunnor spanmål, att varan exporteras till London och att inkomsten af rörelsen är rätt betydlig.

Talaren ansåg, att man bör skilja kommunens intresse från statens. Mig synes likväl att, då man af intresse för kommunen forskar efter beskattningsbar inkomst, man på samma gång tillgodoser statens intresse, ty de kommunala utskylderna beräknas ju i allmänhet efter bevillningsriksdalern. Och då man inom kommunen temligen kan bedöma huru stor inkomst en rörelse, som derstädes drifves, må kunna inbringa, så är det väl lämpligast och på samma gång mest fördelaktigt för staten, att taxeringen sker i den kommun, der rörelsen bedrifves. Är taxeringskomitén tveksam om beloppet, så tillgriper man samma medel som mot kapitalisten. Denne åter kan genom anförda besvär få nedsättning om han framlägger sina böcker för tvenne trovärdiga personer, hvilka lemna intyg om rätta beloppet. Derigenom blir det en fullt rättvis beskattning och jag ser ej ringaste svårighet att gå till väga på detta sätt. Det är ingenting nytt, ty bevillningsförordningen tillämpas så för närvarande.

Men, säger författaren till nämnde verk, vi vända oss mot vilse lag. Nej — just mot den rätta lagen, som redan visat sig innebära korrektivet mot falska uppgifter till taxeringen och som har i sin makt att åstadkomma en rättvis beskattning, så vidt möjligt är att räkna ut nettovinsten på rörelsen i hvarje ort. Jag vill derföre ej gå in på den satsen, att det skulle vara endast i kommunens, icke i statens intresse att göra en förändring i rigtning af motionärens för-

slag. Jag skulle kunna hålla 1,000 mot 1 att, om den lilla förändringen godkännes af båda Kamrarne, staten skulle tillskyndas en icke obetydlig vinst genom ökad bevillning.

Om ändring i § 9 Bevillningsstadgan.
(Forts.)

Herr professorn framhöll den omständigheten att åtskilliga rika personer, som äro skrifna på landet, bo i städerna och åtnjuta alla möjliga fördelar utan att lemna något skattebidrag till stadens kassa. Detta ansåg han vara en brist i kommunalförfattningen. Men dessa personer skola i sjelfva verket betala kommunalutskylder i den stad, der de bo, oafsedt att de äro skrifna på annat ställe. En gång blefvo flera personer under just dylika omständigheter ålagda att deltaga i den kommuns utgifter, der de voro boende. Det finnes således icke ringaste svårighet att lösa den frågan.

På grund af hvad jag nu haft äran yttra torde det vara klart, att jag för min del icke anser att denna Kammare ett enda ögonblick behöfver draga i betänkande att fatta enahanda beslut i denna fråga som vid föregående riksdag, och om äfven icke Första Kammaren biträdt detta beslut, så tror jag dock, att vi kunna hoppas, det genom gemensam votering i fråga varande väl behöfliga rättelse skall åstadkommas.

Herr Meijer: Ingen kan högre än jag önska, att i fråga varande paragraf i bevillningsförordningen måtte få en sådan lydelse, att en mera regelbunden och rättvis tillämpning deraf, än hittills varit fallet, kunde ega rum. Under alla de år jag varit medlem af Bevillnings-Utskottet har denna § tummats af Utskottet, utan att man lyckats nå det eftersträfvade målet, emedan man insett de svårigheter, som voro för handen vid försök att i detta afseende kunna tillgodose så väl statens som kommunens intresse. Här är så mycket taladt för och emot i saken, att jag just icke har mycket att tillägga. Men då jag, i följd af den verksamhet jag haft, måhända mera än de flesta af denna Kammares ledamöter varit föremål för tillämpningen just af denna §, har jag fäst mig vid några yttranden, som här fäلتs och som gått ut på, att §:s nu varande lydelse visat sig vara till men för kommunerna. Jag har, beklagligtvis för mig, en alldeles motsatt erfarenhet. Ty af de många olika orter, der jag flera år haft min verksamhet, vet jag icke en enda der jag ej blifvit beskattad. Och som jag vanligtvis icke velat bråka med att besvara mig deröfver har följderna blifvit, att jag fått betala dubbel bevillning och således dubbel skatt. Detta är min erfarenhet.

Det är för den skull, och då jag för öfrigt icke tror, att den bättre tillämpning af i fråga varande §, som motionen åsyftar, kommer att vinnas genom förändringen äfvensom då, som jag hoppas, vi hafva att vänta ett genomgående förslag i ämnet till nästkommande Riksdag, som jag — huru gerna jag än önskar en förbättring i denna del af bevillningsstadgan — för denna gång måste yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydin: Jag ber att med några få ord få bemöta tvenne punkter i talarens från östgötabanken yttrande. I den ena sade

Om ändring i
§ 9 beviltnings-
stadgan.
(Forts.)

han, att den nu varande beviltningsförordningen hade makt att åstadkomma ett rättvist resultat.

Härvid behöfver jag endast fästa uppmärksamheten på det af skattejemkningskomitén anmärkta förhållande, att de Stockholms stad tillhöriga fattigare klasserna, som hafva en inkomst af mellan 400 och 800 kronor, betala i bevilning till staten ungefärligen lika stort belopp, som det hvartill hela Norrlands norr om Dalelfven jordbruksfastighets bevilning uppgår. Är detta ett rättvist resultat? En taxeringsbeviltningsförordning, som kan med sitt taxeringsätt åstadkomma någonting sådant, som att en stads fattigare innevänare bidraga till staten mera än Gestriklands, Helsinglands, Ångermanlands, Medelpads, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens hela jordbruksbefolkning; jag frågar: är en sådan förordning rättvis? Det kan väl vara, att man någon gång vid taxeringen tager en sådan der millionär i Östergötland för hufvudet och sätter upp hans taxering högt för att få honom att uppgifva sina inkomster, men huru många andra finnas icke, som undgå en rättvis beskattning? Hvarföre skall för öfrigt en grosshandlare, som är bosatt i Stockholm, nödvändigt betala skatt i Östergötland för sina spanmålsuppköp derstädes? Af samma skäl borde ju en person i Stockholm, som på Upsala torg låter köpa upp spanmål, därför betala skatt i sist nämnda stad; men något sådant kan ju icke ske och kommer icke heller i fråga. Det är så många och stora svårigheter vid denna sak, att man icke genom tillämpning allenast af den nu föreslagna ändringen i beviltningsförordningen kan komma till ett rättvist resultat.

Hvad beträffar anmärkningen deremot, att personer som inflytta till städerna äro befriade från skatt derstädes, så länge de äro mantals-skrifna på landet, får jag endast erinra att vi hafva Kongl. Maj:ts prejudikat på att de äro fria från dylik beskattning.

Friherre A. H. Fock: Jag skall icke vidare till bemötande upptaga de argument, som mot Utskottets hemställan blifvit anförda, men vill endast innan Kammaren fattar sitt beslut fästa uppmärksamheten på ett förhållande.

Vi hafva nu i en timmas tid diskuterat denna punkt; det har erkänts, att saken är mycket vigtig och under loppet af denna timma hafva framställts ej mindre än tre olika förslag. Motionären har framkommit med ett förslag, som han sedan i viss mån ändrat. Från en annan sida har framställts ett förslag, som förslagsställaren sedermera återtagit. Är nu Kammaren beredd att under så vexlande meningar hos förslagsställarne sjelfve konstituera sig till Beviltnings-Utskott för att lösa en af beviltningsförordningens svåraste frågor, då bör Kam-maren i voteringen rösta för bifall till förändringen, men anser Kam-maren frågan böra nogare pröfvas, må vi då uppskjuta den till nästa Riksdag. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundberg: För min del anser jag det visserligen vara önskvärdt, att det ifrågasatta förslaget nu skulle kunna blifva föremål för en närmare pröfning, men då så likväl icke lär kunna gå för

sig, och denna Kammare förut godkänt ett sådant förslag, som nu framställts, samt genom förslaget antagande en förändring till något bättre och riktigare åstadkommes, kan jag icke med anledning af hvad den siste talaren anført finna skäligt att Kammaren skulle frångå sin vid sistlidne riksdag uttryckta åsigt.

Beträffande Herr August Petersons frånträdande af sitt yrkande, afser detta väl endast instämmande i Herr Anders August Anderssons förslag, hvilket åsyftar förändring i 3 mom. af ifrågavarande 9 paragraf, under det att Herr August Peterson genom sin motion väckt förslag om ändring i både 2 och 3 mom. af samma paragraf. Vile Kammaren fatta beslut om ändring i båda dessa moment, vore det nog önskligast; men anser jag egentligen förändring af sist nämnda moment vara af vigt och mera likgiltigt, huru vida den sker i öfverensstämmelse med Herr August Petersons motion eller i enlighet med hvad Herr Anders August Andersson föreslagit. Jag föreställer mig, att det skulle kunna framställas proposition i afseende å de särskilda momenten hvar för sig eller förklaras att Kammaren, om den icke gillade en ändring i enlighet med Herr Anders August Anderssons förslag, dock i allt fall skulle kunna fatta beslut i öfverensstämmelse med Herr August Petersons motion.

Herr Aug. Peterson: Då samma fördelar, som jag med min motion afsett, vinnas genom antagande af Herr Anders August Anderssons förslag, har jag ansett mig kunna ansluta mig till detta, i synnerhet som Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande af min motion anført, att jag upptagit några bestämmelser ur den s. k. förberedande skattejemkningskommitténs förslag.

Då ordföranden i Bevillnings-Utskottet yttrat, att Riksdagen icke nu skulle kunna fatta något beslut i ämnet derföre att åtskilliga förslag framkommit, hvarom icke motion vid innevarande riksdag afgifvits, vill jag endast hemställa, om icke både Herr Anders August Andersson och jag väckt dylika motioner. Då jag icke vidare fasthållit vid min motion, utan förenat mig i Herr Anders August Anderssons yrkande, tror jag ock, att Riksdagen kan fatta beslut i öfverensstämmelse med hans förslag.

I fråga om hvad min ärade granne till höger om mig yttrat derom, att han icke besvärat sig öfver kontribution för rörelse, som han skulle på annat ställe, än der han varit mantalsskrifven, hafva bedrifvit, så vill jag ingalunda betvifla detta, ty han är så liberal, att jag tror att han i detta hänseende icke vill föra några klagomål. Men jag kan omtala motsatta exempel från flera kommuner. Jag vet handlande, som blifvit påförda bevilling för handelsrörelse, och sedan de deröfver hos pröfningskommittén anført besvär och visat, att de icke varit mantals- och skattskrifna i den ort, der bevillingen dem påförts, blifvit derifrån befriade. De hafva äfven påförts kommunalskatter, men på samma grund blifvit fria för dessas utgörande.

Jag har endast velat nämna detta, och fortsätter mitt förut gjorda yrkande.

Om ändring i § 9 bevillningsstadgan.
(Forts.)

Om ändring i
§ 9 bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen upptog först de yrkanden, som blifvit gjorda i afseende på Herr Anders August Anderssons motion, sam gaf, enligt den, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan, i hvad den afsåg nämnda motion, som ock på yrkandet att, med afslag å Utskottets hemställan i denna del, motionen måtte bifallas; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan Kammaren beslutit att bifall till Utskottets förslag skulle uppställas såsom ja-proposition, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 4 punkten af utlåtandet N:o 9, så vidt det afser Herr Anders August Anderssons motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i denna del, bifallit Herr Anders August Anderssons ifrågavarande motion.

Omröstningen försiggick och utföll med 61 ja mot 102 nej; varande alltså Kammarens beslut fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Rörande Herr August Petterssons motion var endast yrkadt, att Utskottets i afseende derå gjorda hemställan måtte bifallas. Herr Talmannen gaf proposition i enlighet med detta yrkande, hvilken proposition blef besvarad med öfvervägande ja; och hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan beträffande Herr August Petterssons motion.

Om ändring af
§ 16 bevill-
ningsstadgan.

Punkten 5.

Herr *P. Engman* hade i sin motion, N:o 43, framlagt ett förslag af följande lydelse:

“att Riksdagen, med ändring af 16 § bevillningsstadgan, beslutar, att utlänning, som reser omkring i riket och utbjuder in- eller utländska varor, skall därför erlægga stadgad bevillningsafgift samt vara skyldig, innan dylik rörelse får utöfvas, förete behörigt bevis derom, i stad hos uppbördsman och å landet hos kronfogden i det fögderi, der handelsrörelsen vill utöfvas; vid äfventyr att förbrytelse häremot straffas med nu stadgade 500 kronors böter, och att de medförda varorna må vara beslag underkastade och dömas förbrutna till lika fördelning emellan åklagaren och den kommuns fattige, der förbrytelsen skett.”

Och hade Utskottet, i anledning af berörda förslag, uti förevarande punkt hemställt,

att Herr Engmans ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Angående detta ärende yttrade

*On ändring af
§ 16 bevill-
ningsstadgan.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen Wijk: Utan att vilja göra något annat yrkande än det, hvartill Utskottet kommit, ber jag endast till kompletterande af den grundliga utredning af denna punkt, Utskottet lemnat i fråga om den bevilling, som påföres desse utländske handelsresande, att få meddela några till belysning deraf tjenande sifferuppgifter.

Hvad den ena kategorien af desse handelsresande vidkommer, eller de som icke äro att hänföra under 16 § bevillningsstadgan, utan som erhållit särskildt tillstånd att här i riket idka handel, på grund af Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 18 Juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet, har det varit mig omöjligt att erhålla några upplysningar, enär den bevilling, som af dessa uttaxeras, sammanfaller med den, som af landets egna invånare utgöres.

16 § i bevillningsstadgan åter innefattar bestämmelser rörande sådana handelsresande, som här endast upptaga ordres eller afsluta handel af utländska varor efter prof; och om den bevilling, som af dem uttaxeras, har det varit mig möjligt att få upplysningar, emedan den utgår under 3 artikeln.

De uppgifter jag sålunda fått äro för år 1875, och jag har varit så mycket angelägnare att förskaffa mig dem, som jag ofta hört den förutsättningen framkastas, att desse utländske handelsagenter ofta undvika att erlagga bevilling. Från utländska stater hafva deremot, efter hvad jag tror mig veta, gång efter annan framställningar inkommit med begäran att dessa länders undersåter skulle slippa erlagga bevilling, då reciprocitet icke fordras af svenskar, som i dessa länder drifva handel med svenska varor.

Enligt den emellan Sverige och Frankrike afslutade handelstraktat förbehöll sig Frankrike att, derest sådan bevilling i Sverige affordrades franske undersåter, i framtiden äfven få påföra svenskar sådan i Frankrike.

Denna bevilling, som för år 1875 blifvit påförd dessa utländske handelsresande, uppgår till ett belopp af icke mindre än 79,140 kronor, hvaraf uppburits störst adelen, eller 42,500, inom Malmöhus län, 16,500 inom Stockholms län och slutligen i tredje rummet inom Göteborgs och Bohuslän 9,760 kronor.

Jemför man detta belopp, som år 1875 erlades i bevilling af desse personer, med hela den bevilling efter andra artikeln för näring och rörelse, som år 1876 i hela landet utgjordes, så finner man, att det utgör ungefär $\frac{1}{5}$ af hela den bevilling, som erlægges inom Stockholms stad, $\frac{1}{3}$ af den som belöper sig på Göteborg, och i det närmaste är lika med den som utgöres af hela Östergötland med dess stora fabriksstad Norrköping, hvilken bevilling för år 1876 belöpte sig till 85,540 kronor.

Det är endast dessa upplysningar jag velat lemna och har för öfrigt icke något yrkande att framställa.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Blef jemväl bifallen.

Punkten 7.

Om ändring af § 75 bevilningsstadgan.

I anledning af Herr *P. Engmans* motion, N:o 44, i hvilken föreslagits, att Riksdagen måtte besluta den ändring uti 75 § bevilningsförordningen, att den deruti föreskrifna bevilningsprocenten skulle för samtliga länen utgå med högst hälften af nu stadgade belopp, samt för Stockholms stad med högst en procent af samma stads hela bevilningssumma, hade Utskottet på anförda skäl hemställt,

att nämnda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan uppläsning skett af denna hemställan yttrade

Herr Engman: Här kan jag icke lika stillatigande som vid en föregående punkt låta Utskottets afslag å min motion gå förbi. Utskottet har sökt göra en utredning af de på frågan inverkan förhållanden och säger derefter. "Om å någon ort, i strid med ifrågavarande stadgandens tydliga ord ("*Skälig* vedergällning" — "använda och fördela *högst* ett belopp"), vederbörande pröfningskomité beviljat arfvoden, som utgjort mera än skälig ersättning för motsvarande arbete, så är detta visserligen tadelvärdt, men torde dock icke böra föranleda till en lagstiftningsåtgärd, sådan som Herr Engman föreslagit."

Jag tager mig dock friheten hemställa, om det icke vore ett nog afsevärdt mål, som kunde vinnas, om man genom den lagstiftningsåtgärd, som jag föreslagit, kunde åt staten bespara ett belopp, som enligt Utskottets beräkningar uppgår till icke mindre än 43,861 kronor för ett år. Vi hafva behandlat frågor om lagstiftning i ämnen, som varit af vida mindre betydelse. Så behandlade vi t. ex. för någon tid sedan frågan om beviljande af 100 kronor till några fattige färjemän vid Färösund; vi talade om denna viktiga sak ganska länge, och slutligen bifölls frågan om detta anslag här i Kammarerna. Här är det deremot tillfälle att bespara en summa af 43,000 kronor genom att lemna bifall till den af mig gjorda framställning, som Utskottet nu afslagit. För min del är jag övertygad derom att, i händelse Kammarerna bifaller mitt förslag, icke den minsta fara skall uppstå, att icke statens medborgare skola blifva lika väl beskattade som hittills, ty vi hafva ju sett, att det icke har uppstått någon svårighet sedan år 1871, då Riksdagen på mitt förslag beslöt att nedsätta beloppet af denna utgift med omkring 11,000 kronor om året. Jag är fullt övertygad om, att förhållandena äro desamma nu som då Riksdagen fattade

nämnda beslut och derfore tror jag att, med hänsigt till de skäl, jag närmare utvecklade i min motion, man bör se till att en så stor summa, som den ifrågavarande, icke bortslumpas. Huru dessa medel fördelas synes af de uppgifter, som jag bilagt min motion i ämnet. Deraf synes bland annat, att man tilldelat en mantalskommissarie i Göteborg icke mindre än 966 kronor 47 öre. Det är ett sätt att hushålla med statens medel, som jag alls icke kan vara med om. Dessutom har man på senare tiden åt de tjenstemän som biträda vid pröfningskomitéerna gifvit lönetillökning eller dyrtidstillägg af 20 procent å ordinarie lönen. Jag hemställer om vid sådant förhållande det kan vara rätt att på sådant sätt slumpa bort statens medel, till belopp af 40 eller 50,000 om året mera än som äro af behofven påkallade.

*Om ändring af
§ 75 bevil-
lingsstadgan.
(Forts.)*

Hvar och en, som läst igenom min motion och den utredning Utskottet lemnat, torde finna att Utskottet har fotat sin hemställan om afslag på ganska svaga skäl, men att jag deremot har ganska talande skäl för min motion.

Bevillingssumman för år 1872 var nemligen allenast 2,717,000 kronor, men för år 1876 är den uppe på 4,048,182 kronor 4 öre. Jag hemställer, om det då icke är på tiden att bevillningsprocenten nedsättes.

På grund af de skäl, som jag i min motion anført, yrkar jag att Kammaren måtte afslå Utskottets hemställan och bifalla min motion.

Herr Adlercreutz: Jag vill icke bestrida att i ett eller annat län bevillningsprocenten skulle kunna nedsättas, utan att någon derför skulle blifva i saknad af skälig ersättning för sitt besvär, men det är å andra sidan visst, att i åtskilliga andra län en nedsättning af bevillingssumman icke kan ske.

Den grund för bevillningsprocentens bestämmande som vid 1871 års riksdag antogs, jag tror på framställning af motionären, är så felaktig, att den verkar ofantligt olika på olika län. Såsom bekant utgår bevillningsprocenten med viss andel af hela länets bevilling, så att för de första 75,000 kronor af bevillingen beräknas tre procent, af dernäst följande 25,000 kronor två och en half procent och minskas på det sättet successivt till dess bevillingssumman uppgår till 200,000 kronor, då den derefter utgår med endast en half procent. Följden är att i stora län, der folkmängden är stor och bevillningstaxeringen hög, blir bevillningsprocenten ganska låg i förhållande till bevillingssumman, såsom t. ex. i Malmöhus län, men deremot bevillningsprocenten proportionsvis mycket högre i län med mindre bevillingssumma.

För att visa till hvilka ojemnheter ett sådant beräkningsätt förer, ber jag få taga ett exempel från de två län, som stå först i den af Utskottet meddelade tabell. Deraf ser man att bevillningsprocenten för Upsala och Stockholms län uppgår till sammanlagdt 6,000 kronor. Förenades nu dessa båda län till ett, och beräknades bevillningsprocenten i förhållande till beloppet af båda länens sammanlagda bevilling, så, oaktadt besväret med bevillingen naturligtvis blefve detsamma, nedginge bevillningsprocentens belopp till 4,330

*Om ändring af
§ 75 bevill-
ningsstadgan.
(Forts.)*

kronor. Jag kan icke finna, att detta sätt att beräkna bevillningsprocenten har någon förnuftig grund. De båda nämnda länen uppgå i afseende på befolkning och bevillingssumma endast till två tredjedelar emot Malmöhus län och likväl hafva de sammanlagdt 1,100 kronor större bevillningsprocent än hvad Malmöhus län tillkommer.

Då jag hörde motionären särskildt åberopa förhållandena inom Malmöhus län, och att der ersättningarne från bevillningsprocenten skulle utgå med så höga belopp, så skall jag taga mig friheten att uppdraga en jmförelse mellan detta län och det län motionären sjelf tillhör, eller Westernorrlands län, en jmförelse som jag tror skall tydligt visa, huru illa lottadt Malmöhus län är uti förevarande hänseende. Till en början ber jag då att få erinra, att folkmängden i Westernorrlands län uppgår till i rundt tal, 147,000 och bevillingen till 139,000 kronor, under det att i Malmöhus län befolkningen utgör 330,000 och bevillingen 358,000 kronor, således långt mera än dubbelt i båda afseendena i Malmöhus län. Arfvodena för de vid pröfningskommittén tienstgörande deremot utgår med följande belopp: till kronombudet i Malmöhus län 150 kronor, i Vesternorrlands län 400 kronor; till protokollsföranden i Malmöhus län 200 kronor men i Vesternorrlands län 300 kronor; till vaktmästaren i Malmöhus län 15 kronor, i Vesternorrlands län 31 kronor 49 öre; till räntmästaren i Malmöhus län ingenting, i Vesternorrlands län 25 kronor; till e. o. landskontorister för transsumering i Malmöhus län likaledes ingenting, i Vesternorrlands län 75 kronor; arvodet för anteckning i taxeringslängderna utgår med 105 kronor i Malmöhus län, 115 i Vesternorrlands län, samt till hvarje häradsskrifvare i Malmöhus län 10 kronor, i Vesternorrlands län 25 kronor; dervid dock är att märka, att folkmängden i hvarje fögderi i medeltal uppgår i Malmöhus län till 43,000, men i Vesternorrlands län till endast 33,000. Ungefär på samma sätt utfaller denna jmförelse äfven i öfriga poster; så åtnjuta ordföranden i bevillningsberedningen i Malmö, med en folkmängd af öfver 30,000, ett arvode af allenast 60 kronor, då motsvarande ordförande i Hernösand, med omkring 4,600 invånare, uppbär 100 kronor; likaså ordförandena i beredningarne på landet i Malmöhus län hvardera 9 kronor, men i Vesternorrlands län i medeltal mera än 31 kronor, och detta ehuru folkmängden i medeltal i hvarje distrikt utgör i Malmöhus län 4,195, men i Vesternorrlands län endast 3,751.

Jag håller derföre icke osannolikt, att i Vesternorrlands län en nedsättning af bevillningsprocenten lätteligen kan ske, men i Malmöhus län vågar jag påstå det något sådant icke utan stor orättvisa låter sig göra. Jag hoppas, att till ett annat år en mera rättvis grund för beräkning af bevillningsprocenten skall kunna införas, hvarigenom hvarje län kommer i åtnjutande af hvad detsamma i detta hänseende rätteligen bör tillkomma, men för närvarande måste jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Engman: Jag glömde, då jag förra gången hade ordet, att omnämna, huru som Utskottet såsom skäl för afslag å min motion anført äfven den omständighet, att en förändring uti det i motionen an-

gifna syfte för icke så länge sedan (1871) blifvit gjord. Med anledning häraf får jag fästa Kammarens uppmärksamhet uppå, att någon förändring vid det af Utskottet åsyftade tillfälle icke egde rum i Stockholms stad, der man fick sitta qvar i orubbadt bo. År 1875 uppgick uti Stockholm den andel af bevillningssumman, hvarmed kostnaderna för ifrågavarande ändamål skulle bestridas, till icke mindre än 11,502 kronor. Det är väl sant, att pröfningskomiténs arbeten inom detta samhälle äro mera omfattande än på andra håll; men att en så stor summa, som den jag nyss uppgaf, skall erfordras för att ersätta dessa arbeten, synes mig nästan otroligt. Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

*Om ändring af
§ 75 bevillningsstadgan.
(Forts.)*

Friherre A. H. Fock: Jag vill endast fästa uppmärksamheten uppå, att, då 1871 års Riksdag beslöt en förändring af bevillningsförordningen uti ifrågavarande hänseende, sådant skedde äfven för Stockholms stad, i det att den andel af bevillningssumman, hvaröfver dess pröfningskomité skulle ega att disponera, nedsattes från två och en half till två procent af stadens bevillningssumma. På samma gång vill jag framhålla hvad som äfven af Utskottet blifvit omnämndt, nemligen att Utskottet antagit, att 1871 års Riksdag ansåg sig genom den då skedda förändringen hafva kommit till ett godt resultat, äfvensom att, då resultatet deraf för närvarande äro öfver hufvud taget desamma som de då voro, Utskottet deraf funnit sig icke hafva skäl att tillstyrka den föreslagna förändringen. Att deremot sjelfva grunderna för fördelningen af dessa belopp icke äro fullt billiga, såsom visar sig vid deras tillämpning, det bör, på sätt den ärade talararen på malmöbänken nämnde, utgöra en kraftig maning till att vid en kommande riksdag få dessa grunder förändrade. Hvarföre jag begärde ordet var emellertid för att erinra om huru det förhölle sig med saken i fråga om Stockholm. Dess pröfningskomiténs arbeten äro betydligt mera omfattande än på andra håll, de räcka vanligen flera månader, och ett antal af omkring 1,000 bevärsmål förekommer dervid till afgörande. Det är då också tydligt, att ersättningen måste något lämpas derefter. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till motionärens förslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef begärd och företogs enligt en nu uppsatt, af Kammararen godkänd, så lydande voteeringsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 7 punkten af utlåtandet N:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Engmans ifrågavarande motion.

Omröstningen visade 74 ja mot 78 nej, i följd hvaraf Kammar-
ren beslutit enligt nej-propositionen.

Punkten 8.

Lades till handlingarne.

§ 3.

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne angä-
ende främman-
de trosbekän-
nare religions-
öfning och an-
gående särskil-
da sammank-
omster för
andaktsöfning.*

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 16, i anledning af väckta motioner, dels om ändring i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, dels ock om upphäfvande af eller ändring i Kongl. förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Uti sin motion, N:o 9, hade ledamoten af Första Kammaren Herr *Prith. Grafström*, bland annat, föreslagit, "att § 3 af Kongl. förordningen af den 31 Oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, måtte erhålla följande lydelse:

1:o. Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt till känna för kyrkoherden i den församling han tillhör. Framhärdat han i sin afsigt, inställe sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäle sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken. Ej må någon på grund af anmälan, som skett innan han fyllt aderton år, anses från svenska kyrkan skild. I främmande församling må ej heller någon före nämnda ålder upptagas.

2:o. Medlem af svenska kyrkan, som antingen vägrar att döpa sitt barn, oaktadt han derom af vederbörande pastor påmints och ett år förflutit, sedan barnet föddes, eller ock vägrar att af kyrkans presterskap mottaga föreskrifven religionsundervisning och att konfirmeras, oaktadt han uppnått myndig ålder, eller ock deltager i sådan nattvardsgång, som af svenska kyrkans lagar förbjudes, skall anses genom detta sitt förfarande hafva gifvit till känna sin afsigt att ur kyrkan utträda. Det ankomme då på pastor i den församling han tillhör att för honom i vittnens närvaro förklara, att pastor så uppfattar hans förfarande och, om tvenne månader derefter förflutit, utan att han förklarat sig vilja ändra detsamma, skall han anses från kyrkan skild och pastor derom göra anteckning i kyrkoboken."

Likaledes hade Herr Grafström uti samma motion ifrågasatt ändring i Kongl. förordningen den 11 December 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfningar; hvarjemte Herr *H. Hagerman*, i sin inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 63, framställt förslag om upphäfvande af eller ändring i denna förordning.

Förordningen den 11 December 1868 lyder sålunda:

“Medlemmar af Evangeliskt-Lutherska kyrkan vare ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan vederbörande presterskaps omedelbara ledning; dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjenst i församlingen förrättas, ej ega rum så nära det ställe, der gudstjensten hålles, att denna eller ordningen dervid störes. Ej heller må vid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, tillträde vägras församlingens presterskap, medlem af dess kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, hvilken sistnämnda myndighet, i händelse af inträffad olaglighet eller oordning, eger att, der så nödigt anses, sammankomsten upplösa. Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda. Hvar, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med tre hundra Riksdaler.”

Häruti hade Herr Grafström föreslagit den ändring, att orden: “Hvar, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra Riksdaler“, måtte utgå och ersättas af dessa: “Om nu sådan lärare, som ofvan nämnes, underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkorådets förbud, skall pastor inberätta förhållandet till vederbörande Domkapitel. Ankomme då på Domkapitlet att underätta sådan lärare, att Domkapitlet anser fortsättningen af en sådan öfverklagad verksamhet såsom en anmälan om utträde ur svenska kyrkan, och om sådan lärare ej deraf låter sig rätta och två månader derefter förflutit, varde han från svenska kyrkan skild; och göre vederbörande pastor derom anteckning i kyrkoboken.”

Herr Hagerman åter hade hemställt, “att Riksdagen måtte för sin del besluta upphäfvandet af Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 11 December 1868, eller åtminstone senare delen deraf: Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda. Hvar, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med tre hundra Riksdaler.”

I anledning af berörda motioner hade Utskottet gjort följande hemställanden:

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne angä-
ende främman-
de trosbekän-
narens religions-
öfning och an-
gående särskil-
de samman-
komster för
andakt/söfning.
(Forts.)

1:o att Herr Grafströms motion, så vidt den afsåge ändring i ofvannämnda Kongl. förordning den 31 Oktober 1873, icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o att Herr Hagermans motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende; och

3:o att icke heller hvad Herr Grafström föreslagit angående ändring af Kongl. förordningen den 11 December 1868 måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer mot detsamma inom Utskottet anmälda

af Herr *Ribbing*.

af Herr *Wieselgren*, med hvilken Herr *Torpadie* instämt, och som dels ansett Herr Grafströms förslag till ändring, i hvad han satt såsom 1 mom. af 3 § i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 böra af Riksdagen bifallas, och dels föreslagit Riksdagen:

“att genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om meddelandet af sådana tillägg och ändringar i nu gällande lagstadganden, hvarigenom, utan inblandning af borgerliga straffbestämmelser, statskyrkan blefve satt i tillfälle att, genom lämpliga påföljder af kyrklig art, bereda sig skydd mot sådana sina medlemmar, som, utan att från henne vilja utgå, dock visa sig afvikande från hennes beaktelse och uppenbart fiendtlige emot hennes syften.”

samt af Herr *Magnus Jonsson*.

Efter föredragning af Utskottets hemställan i *punkten 1*, begärdes ordet af

Herr *Wieselgren*, som anförde: Jag hemställer, huru vida icke den senare punkten af betänkandet kunde få föredragas i sammanhang med denna, så att diskussionen komme att omfatta båda punkterna på en gång. Sedan svar blifvit gifvet på denna anhållan, ber jag att återfå ordet.

På derom af Herr *Talmannen* gjord framställning, beslöt Kammarren, att föredragningen finge ske i den ordning, Herr *Wieselgren* föreslagit; i följd hvaraf uppläsning nu skedde jemväl af Utskottets hemställan i *punkten 3*.

Herr *Wieselgren* erhöi derefter åter ordet och yttrade: Då jag icke kunnat deltaga i det slut, hvartill Utskottet kommit, har jag vid betänkandet nödgats foga en reservation; i anledning af hvilken jag anhåller att för en kort stund få upptaga Kammarrens tid. Hvad då beträffar 1 mom. af 3 § utaf Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873, sådan samma § af Herr Grafström föreslagits, finner jag motionärens framställning i denna del så billig,

att jag har svårt att inse, det något skäl emot densamma kan anföras. Utskottet har för sitt afstyrkande deraf icke heller anfört något annat, än att då, så vidt Utskottet har sig bekant, det hittills icke inträffat, att någon velat öfvergå till främmande, icke kristen lära, någon åtgärd icke heller, enligt Utskottets åsigt, bör i anledning af motionärens anhållan vidtagas. Då jag för min del likväl har mig bekant åtminstone ett par dylika fall, har jag naturligtvis icke kunnat instämna uti detta Utskottets uttalande, och då vi ju redan bekänna oss till religionsfrihetens grundsats samt gifva kyrkligt myndiga personer rättighet att sjelfva välja sin religion, har jag ej kunnat inse något skäl, hvarför man skulle vägra samma rättighet åt den, som t. ex. vill öfvergå till mosaiska trosbekännelsen eller någon annan icke kristen bekännelse. Jag skulle derföre önska ett bifall till denna del af motionärens förslag.

Beträffande den andra delen af motionärens framställning, innefattas deri, enligt min mening, en ganska viktig principfråga. Den skulle kanske kunna i korthet uttryckas sålunda: vilja vi beståndet af svenska *statens* kyrka eller af svenska *folkets* kyrka. Svenska statens kyrka kan uppehållas, för så vidt staten endast anslår tillräckliga löner åt biskoparne och det öfriga presterskapet; svenska folkets kyrka deremot fordrar andra och kraftigare garantier, den fordrar för sitt bestånd ett utveckladt, kraftigt och sammanslutet församlingslif. Att åstadkomma ett sådant är icke möjligt under nu rådande förhållanden; vi måste för dess möjliggörande vara betänkte jemväl på reformer i det syfte motionären föreslagit. Men jag har redan i min reservation yttrat — och jag upprepar det om igen — att jag icke kan vara med om *den* lösning af frågan, som motionären funnit god; ty jag kan icke tro det vara välbetänkt att lägga makten att från kyrkan utesluta mot hennes i fiendtligt syfte verksamma krafter, som dock icke begagna sin rätt att från henne utgå — att lägga den makten, säger jag, i presterskapets eller i kyrkorådets hand. Men, frågar man, åt hvem skall man då lemna denna rättighet, af hvem skall den utöfvas? Derpå svarar jag helt öppenhjertigt, att enligt min åsigt för närvarande icke finnes någon för detta hänseende lämplig myndighet i vårt land. Men just derföre tror jag det vara skäl, att Riksdagen uttrycker en mening om att något i detta syfte bör göras, att man bör söka bringa till stånd en sådan myndighet, åt hvilken man utan fara kan anförtro en i så hög grad ömtålig rättighet som den ifrågavarande. Icke kan man väl, om man aktar på svenska kyrkans nuvarande förhållande, underlåta att bemärka, huruledes dess bestånd rätt allvarligt hotas, derigenom att dissenters icke vilja från henne lagligen utträda, utan föredraga att till namnet stanna inom henne för att så mycket mera obehindradt bland hennes medlemmar göra propaganda. Detta är icke något lyckligt förhållande och kan icke i längden bestå. Hvarför utgå då ej desse dissenters? Jo, derför att de i så fall skulle drabbas af det uti 12 § af 1873 års förordning stadgade förbud för främmande trosbekännare att i sina undervisningsanstalter intaga svenska kyrkans barn under 15 år. Detta förbud vilja de undkomma. De behöfva skaffa proselyter. Nå väl,

*Om ändring
af Kongl. för-
ordningarne
angående
främmande
trotsbekännares
religionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

Om ändring
af Kongl. föi-
ordningarne
angående
främmande
trosl. kännares
religiösa öfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
Forts.)

vi hafva ju genom vår lagstiftning gifvit dem rättighet att förskaffa sig sådana bland kyrkans myndige medlemmar. Ingenting hindrar dem att bland desse utöfva sin verksamhet. Men att vi allt fortfarande skola låta dem göra det bland våra barn, tror jag icke bör kunna fordras af oss, likasom jag icke heller tror, att man, under namn af att gifva dissenters "samvetsfrihet", bör underlåta att skydda dem, som af lagen icke anses i stånd att skydda sig sjelfva. Det är icke en förflugen fantasi jag erinrar om, utan ett känt förhållande, då jag nämner, huru som, åtminstone i våra större städer, sedan flera år tillbaka pågår en oafbruten proselytverksamhet af nyss berörda art, på så sätt att dissenters inrätta skolor, i hvilka de intaga barn, tillhörande svenska kyrkan, och bibringa dem sådana öfvertygelser eller binda dem med sådana band, att de, innan de ännu förstå att bedöma huru vida de göra rätt eller icke, lätt nog öfvergå från sina faders bekännelse till främmande lära. Jag för min del tror icke, att det kan få namn af "intolerans", om kyrkan för att skydda dessa sina omyndiga medlemmar vill tvinga dissenters, som framför ett uppriktigt och ärligt tillvägagående föredraga att på omvägar nå sina syften, att lefva i enlighet med lagen. Det är väl sant, att man kallar kyrkan en "moder" och säger, att hon bör vara det för alla sina barn, till och med för dem, som öfvergifvit henne, och af dem tåla mycket, ja nästan allt. Man säger så; men man bör ihågkomma, att kärlek icke är detsamma som *slapphet*; och då de borgerliga lagarne under vissa förutsättningar tillerkänna fader och moder rättigheten att göra sina barn arflösa, torde man heller icke böra betaga modren kyrkan en liknande rätt och därför ej heller tvinga henne att lefva i bo oskifta med de barn, hvilka i sitt inre redan skilt sig från henne och göra allt för att utarma henne.

Men, säger man, hvad betyder då denna rätt? Hvilka verkningar skulle af densammas utöfvande uppkomma? Någon afskräckande verkan af ett dylikt uteslutande ur kyrkan torde ej kunna påräknas, säger Utskottet. Sant; men det är ju icke heller någon *afskräckande* verkan, som dermed åsyftas! eller skulle den tid ännu fortfara, då kyrkan försökte att med straffhot och våld skaffa sig anhängare? Jag tror icke, att man i vår tid bör så fatta kyrkans ställning och uppgift, att man emot dem, som vilja från henne utgå eller hysa öfvertygelser, motsatta hennes, söker vidtaga sådana åtgärder, som Utskottet synes vilja förorda. Det säges ju helt frimodigt, att man icke torde kunna "*päräkna*" någon "*afskräckande verkan*" af det ifrågasatta uteslutandet. Och den antydning, som i nämnda ord ligger innesluten, vinner ytterligare bekräftelse, då man går vidare uti betänkandet till den del deraf, som rör frågan om ändring uti 1868 års förordning. Utskottet säger sig nemligen "ingalunda anse olämpligt, att ohörsamhet mot kyrkorådets beslut är med bötesstraff belagd." Jag tillåter mig säga, att detta är melodier från fordoms-tida, då man ju visst icke skydde att, för att kunna verka riktigt afskräckande, använda både bål och bila; men, mine Herrar, lägen märke till att det var icke kyrkan som svängde bilan, det var icke kyrkan som tände bålet. Ivarje medlem af den romerskt-katolska kyrkan

skall ovilkorligen förneka, att så någonsin varit förhållandet. Det var *staten*, som gjorde hvad nödigt var för att upprätthålla ordning och skick inom kyrkorna. Äfven i detta utlåtande, skrifvet det år, som inne är, har man begagnat sig af samma åskådningssätt. Man säger: de *kyrkliga* myndigheternas bud i *kyrkliga* frågor är en *borgerlig* åtgärd, och derest mot budet brytes, är det en borgerlig förbrytelse, som således bör med borgerligt straff beläggas; och "så länge statskyrkan", heter det i Utskottets betänkande, "förefinnes såsom en institution med världsliga former, tillkommer det staten att tillse, det ordning och skick i yttre afseende inom församlingen upprätthålles." Det är alldeles samma grundsats, på grund af hvilken den romerskt-katolska kyrkans grufliga förföljelser kunde utföras. Der förklarades äfvenså, att det tillkom staten att upprätthålla ordning och skick inom kyrkan, och på detta skäl lånade staten sitt biträde åt henne, äfven i så måtto att, om någon ville uppresas mot hennes åsigt om hvad man borde tro och bekänna, ansågs detta vara ett brott mot den borgerliga ordningen, för hvilket rättande kräfdes borgerligt straff. Jag vill icke strafflöshet för dem, som afsigtligt lära *mot* kyrkan *inom* kyrkan; men jag vill att straffen skola vara af kyrklig art. Hvilka äro då, frågor man, dessa straff? Jag hänvisar i detta hänseende till kyrkolagskomiténs förslag, deri de i kapitlet om kyrkotukt finnas uppräknade; der nämnes t. ex. förlust af rättighet att deltaga i kyrkostämmas förhandlingar, att vara ledamot af kyrkoråd, att vara valbar till ombud vid kyrkomöte o. s. v.; och det skall icke kunna förnekas, att för den, som har något sinne för sin ställning inom kyrkan, dylika påföljder kunna vara rätt väckande och mana till rättelse. Men, om en person är af ett sådant sinne, att han säger: "detta bryr jag mig icke om"; nå väl, då kan han också gerna bli utesluten från kyrkan. Jag vill icke tvinga någon människas övertygelse, på sätt man med den borgerliga lagen förmår åstadkomma; men jag ryggas icke tillbaka för den bestämmelsen, att, om en person i fråga om sitt uppförande såsom medlem af kyrkan icke vill låta sig rätta, då må han också gerna stå sitt eget kast, drabbas af den påföljd, han genom egna åtgärder framtvingar, och blifva ur kyrkan utesluten. Dermed är den saken slut. Ingen orätt har skett, och återgången är honom ju icke afskuren.

Jag gillar icke straffbestämmelsen i 1868 års Kongl. förordning, särskildt af det skäl, att straffet när så ojemnt. Det när nemligen icke den irrlärlige presten, den öppet uppträdande dissenteren kan genom ett klokt användande af 1873 års Kongl. förordning lätt reda sig derför, och det när alldeles icke den fräcke bespottaren; men kommer t. ex. en stackars beskedlig dräng, som, gripen af något andligt intresse, tycker sig böra tala om sina nya erfarenheter för sina medbröder, då finner lagen användande, då slår den ned på denne olärde man, som kanske mycket litet känner kyrkans lärosystem och således lätt nog kan fela mot detsamma, han utmärkes såsom en irrlärling, och om hans samvete tvingar honom att, emot ett kyrkoråds förbud, ändock tala det, hvaraf hans hjerta är fullt, straffas han med böter för att, om han icke kan betala detsamma, slutligen sättas in i fängelse vid vatten och bröd. Mig synes blotta möjligheten af ett sådant tillväga-

Om ändring af Kongl. fö- ordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Om ändring
af Kongl. för-
ordningarne
angående
främmande
trotsbekännares
religionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakt's-
öfning.
(Forts.)

gående vara ganska upprörande och ovärdigt vårt land. Jag kan icke neka till att, då en person, som nyligen återkommit från England, för mig omtalade en engelsmans omdöme öfver ställningen hos oss i detta afseende — tidningarne hade nyss förut kastat öfver världen berättelsen om en person, hvilken för "trots" mot kyrkorådets förbud bötfälts och insatts i fängelse för att aftjena de ådömda böterna — jag kan icke neka att det der omdömet, hvars berättigande jag icke kunde helt jäfva, på mig verkade ganska oangenämt. Den antydda tilldragelsen hos oss hade inträffat samtidigt med det från Spanien ingått underrättelser om att dervarande tyska missionärer, hvilka sökte verka i den protestantiska religionens tjänst, blifvit på enahanda sätt behandlade af den romerskt-katolska kyrkan. Och hela den öfriga protestantiska världen upphäfde rop af förtrytelse öfver att sådana saker kunde ega rum i 19:de seklet.

Jag vet mycket väl, att det nu icke kan blifva fråga om något annat än en opinionsyttring, då ju Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan, men jag kan icke förty underlåta att för min enskilda del uttrycka en önskan om, att denna Kammare dock ville afgifva en yttring af sin mening i denna så viktiga fråga. Under liknande förhållanden talade vi häromdagen rätt länge öfver ett utlåtande rörande vatten- och brödstraffet. Här är också något fråga om "vatten och bröd". Jag tror det vore nyttigt, att Kammaren, så vidt den hyser åsigt öfverensstämmande med dem jag uttalat, begagnade tillfälle till att gifva dem till känna; och jag får för sådan händelse — i motsatt fall må jag ju hafva talat blott för egen räkning — yrka bifall till Herr Grafströms motion, så vidt den afser den ändring af 3:e § af Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873; att orden "kristen" äfvensom orden "uppgifve ock det trossamfund, hvartill han vill öfvergå" måtte ur berörde § uteslutas; hvarjemte jag, som lika med Utskottet yrkar afslag å Herr Grafströms förslag om tillägg till ifrågasvarande paragraf, hemställer om bifall till mitt vid betänkanDET fogade skrifvelseförslag. Då emellertid ett par ord i detsamma blifvit öfverhoppade och dess början affattats i en snäfvare form än den vanliga, tillåter jag mig föreslå någon ändring deri; och skulle mitt förslag derigenom komma att erhålla följande lydelse:

"att Riksdagen genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t ville anhålla, det Kongl. Maj:t måtte i grundlagsenlig ordning för Riksdagen framlägga förslag till sådana tillägg och ändringar i nu gällande lagstadganden, hvarigenom, utan inblandning af borgerliga straffbestämmelser, statskyrkan blefve satt i tillfälle att, genom lämpliga påföljder af kyrklig art, bereda sig skydd mot sådana sina medlemmar, som, utan att från henne vilja utgå, dock visa sig afvikande från hennes bekännelse och uppenbart fiendtlige emot hennes syften."

Häruti förenade sig Herr *Per Nilsson* i Wittjerf.

Grefve Sparre: Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående främmande trotsbekännare och deras religionsöfning är daterad den 31 Oktober 1873 och således icke mer än 3 år gammal. Äro vi verk-

ligen beredde och villige att nu göra om densamma? Jag har varit med på den tid, då landsförvisning ännu fans kvar i vår lag såsom straff för dem, som öfvergingo till annan, såsom det hette, villfarande lära, och jag har med förtjusning biträdt i de arbeten, som blifvit gjorda, för att borttaga detta onaturliga straff. Jag har försökt att, så långt mina krafter tillåtit, i min ringa mån arbeta för religionsfriheten, och jag är lycklig nog att säga, att vi nu ega den; att vi åtnjuta en så fullständig tolerans i vårt land, att vi må deröfver glädja oss; att vi i detta afseende icke hafva något att önska, samt att oss ej derutöfver göres vidare behof. Då vi, säger jag, äro i åtnjutande af en så fullständig frihet, att alla fritt få utveckla sina åsigtter — till och med kyrkans män — något som dock, för mig åtminstone, förefaller särdeles stötande — så må vi i sanning glädja oss åt en sådan frihet. Men att gå längre, dertill har jag ej smak. Jag vill hvarken gå framåt eller tillbaka.

Den siste värde talaren har på samma gång behandlat de två olika ännen, som förekomma i Utskottets betänkande. Beträffande det första, eller det med anledning af Herr Grafströms motion, i hvad den afser förändring i Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873, framställda förslag, har jag lyckligtvis icke hört den ärade talaren tillstyrka motionen i dess helhet. Och jag hoppas, att icke någon röst skall inom denna Kammare höja sig för den åsigtten, att det skulle bero på presten att af ett eller annat skäl utesluta ur församlingen den medlem, som i religiöst hänseende hyste en från statskyrkans skiljaktig mening. Det enda, den ärade talaren i afseende å denna motion yrkade, var att de uti § 3 af ofvan berörda Kongl. förordning den 31 Oktober 1873 förekommande orden "kristen" samt "uppgifve ock det trossamfund, till hvilket han vill öfvergå" skulle borttagas. Jag skulle visserligen ej hafva någonting emot att borttaga ordet "kristen", men jag anser dock, att det gerna kan kvarstå, emedan jag lyckligtvis icke hört omtalas, att några personer i vårt land öfvergått till hedendomen eller blifvit turkar eller dylikt. Och om det verkligen finnes personer, tillhörande svenska statskyrkan, som förneka den kristna lärans sanningar, så inträffar detta dock så ytterst sällan, att jag tror det icke vara skäl att lagstifta ur den synpunkten. Begagnom i stället den frihet vi hafva, begagnom den med full frimodighet, med måtta, med sans, och jag tror att ingen då skall hafva något att klaga öfver. Men är det någon, som klagat öfver, att han ej får blifva hedning, och som verkligen framställer ett sådant klagomål, då skall jag med min röst medverka till den af den ärade talaren påyrkade lagförändringen. Hittills har jag dock icke hört något sådant klagomål framställas.

Återstår således att tala om den senare afdelningen af Utskottets betänkande, eller den, som berörer den öfriga delen af Herr Grafströms samt Herr Hagermans motion, båda med förslag till ändring i Kongl. förordningen den 11 December 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. Denna fråga har, såsom den ärade talaren mycket riktigt anmärkte, redan fallit, efter som Första Kammaren bifallit Lag-Utskottets afstyrkande hemställan; och jag vill derföre ej

Om ändring af Kongl. förordningarna angående främmande trosbörjans religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande tros-
bekännares
religionsöfning
och angående
särskilda sam-
manskommas
för andakts-
öfning
(Forts.)*

utbreda mig öfver detta ämne utau söka att fatta mig kort. Det är egentligen mot denna del af betänkandet, som den ärade talaren rigtat sina anmärkningar. Han har nemligen påstått, att det skulle vara så origtigt att underkasta en person straff därför att han far omkring i landet och offentligen håller andliga föredrag, "som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd", och detta efter det han af kyrkorådet blifvit ej mindre förbjuden att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda än äfven varnad för påföljden af ett sådant uppträdande, ty det är först sedan sig visat, att han icke hörsammar detta förbud, som straff kan honom ådömas. Kunnna vi verkligen anse, att 1868 års förordning är för sträng i detta afseende? Höra vi någonsin talas om att den missbrukas? Eller är det icke sant, att vi äro öfverflyglade af dessa s. k. "vinkelpredikanter", som fara omkring i landet och tala likt och olikt vrövl? Jag är glad öfver den tolerans, som visas dessa predikanter; men nog tycker jag det är hårdt, att man kan säga att vi gå för långt i intolerans. Lyckligtvis i frihetens, eller olyckligtvis i ordningens intresse, jag vet icke rätt hvilket jag skall säga, begagnar kyrkorådet sig så ytterst sällan och endast i högst trängande fall af den makt, det har att förbjuda dylika predikanter att uppträda; och jag måste således säga, att någon allt för sträng tillämpning af författningen ingalunda gifvit anledning till klagomål. Eller skulle vi verkligen vilja att, om en sådan der person går omkring och predikar alla möjliga dumheter i verlden, så skulle han dermed få fortsätta, och det skulle ej finnas någon myndighet, som kunde sätta p därför. Friheten är en dyrbar gåfva, men den kan missbrukas; och om dessa predikanter gå på med att tala om helvetet med dess svafvelsjöar, så att åhörarne förlora förståndet, som ej är exempellöst, då åtminstone måtte väl kyrkorådet hafva rätt att säga stopp. Och vill man lemna kyrkorådet en sådan makt, bör det då icke äfven finnas en straffbestämmelse för underlåtenhet att hörsamma kyrkorådets tillsägelse? Nej, säger Herr Wieselgren, det skall vara en kyrklig påföljd. Men hvori bestå då dessa kyrkliga påföljder? Den svåraste är uteslutning ur församlingen. Men den tilltalade begär intet bättre än detta; han blifver då "förföljd af presterne", blir en "martyr", o. s. v. De kyrkliga påföljderna måste således blifva fullkomligt vanmäktiga mot en person, som icke begär något bättre än att blifva bemärkt och göra uppseende som martyr för sin tro. Jag tillstår dertfore uppriktigt, att jag icke förstår, hvad den ärade talaren menade med de kyrkliga påföljderna, så vidt han dermed icke afsåg någon slags varning eller tillrättavisning. Var detta icke meningen, så återstår ingenting annat än att stryka ut hela lagstiftningen i ämnet och låta allt hafva sin gång. Men vill man verkligen göra något för att hindra dessa kringresande predikanter att i oändlighet fortsätta med sina predikningar, då kan man väl icke lemna åt någon lämpligare myndighet makten att förhindra detta än åt kyrkorådet. Att lemna denna makt åt Konungens Befallningshafvande tror jag skulle smaka ännu mindre. Kyrkorådet är onekligen den lämpigaste myndighet, åt hvilken en dylik makt kan anförtros.

Jag började mitt anförande med att säga, att jag icke skulle länge uppehålla Herrarnes tid; men jag har velat försvara Utskottets åsigt, och min mening i frågan har icke blifvit ändrad hvarken genom den långvariga diskussionen i Utskottet eller genom hvad jag här fått höra. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Malmberg* instämde med Grefve Sparre.

Herr Peter Olsson: Jag hade icke tänkt att i denna fråga begära ordet, om icke diskussionen derom börjats och under denna diskussion uttalats, att man i det beslut, Kammaren möjligen komme att fatta, ville se ett slags opinionsyttring. Då nu emellertid frågan kommit på tal, anser jag att, oaktadt icke något beslut nu kan fattas, som kan blifva lag, enär frågan redan fallit i Första Kammaren, man måste något närmare taga i betraktande hvad motionen verkligen innehåller. Det framlagda förslaget lyder så:

“att § 3 af Kongl. förordningen af den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, måtte erhålla följande lydelse:

1:o. Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt till känna för kyrkoherden i den församling, han tillhör. Framhårdar han i sin afsigt, inställa sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäla sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken. Ej må någon på grund af anmälan, som skett innan han fyllt aderton år, anses från svenska kyrkan skild. I främmande församling må ej heller någon före nämnda ålder upptagas.

2:o. Medlem af svenska kyrkan, som antingen vägrar att döpa sitt barn, oaktadt han derom af vederbörande pastor påmint och ett år förflutit, sedan barnet föddes, eller ock vägrar att af kyrkans presterskap mottaga föreskrifven religionsundervisning och att konfirmeras, oaktadt han uppnått myndig ålder, eller ock deltagit i sådan nattvardsgång, som af svenska kyrkans lagar förbjudes, skall anses genom detta sitt förfarande hafva gifvit till känna sin afsigt att ur kyrkan utträda. Det ankomme då på pastor i den församling han tillhör att för honom i vittnens närvaro förklara, att pastor så uppfattar hans förfarande, och om tvenne månader derefter förflutit, utan att han förklarat sig vilja ändra detsamma, skall han anses från kyrkan skild och pastor derom göra anteckning i kyrkoboken.

I sammanhang härmed får jag vördsamt föreslå en ändring i Kongl. förordningen af den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning, nemligen att orden: *hvar, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra Riksdaler*, måtte utgå och ersättas af dessa: *Om nu sådan lärare, som ofvan nämnes, underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkorådets förbud, skall pastor inberätta förhållandet till vederbörande Domkapitel.*

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 35.

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande tros-
bekännares
religiösa öfning
och angående
särskilda sam-
mankoster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Ankomme då på Domkapitlet, att underrätta sådan lärare, att Domkapitlet anser fortsättningen af en sådan öfverklagad verksamhet såsom en anmälan om utträde ur svenska kyrkan, och om sådan lärare ej deraf låter sig rätta och två månader derefter förflutit, varde han från svenska kyrkan skild; och göre vederbörande pastor derom anteckning i kyrkoboken.“

Det är således två hvarandra väsentligen motsatta förslag, motionen innehåller. Det ena förslaget afser frihet för en församlingsmedlem att utträda ur svenska statskyrkan på det af motionären föreslagna sätt; det andra afser eu alldeles motsatt åtgärd, eller rättighet för vederbörande pastor att ur kyrkan utesluta en församlingsmedlem. Så vidt jag kunnat fatta och följa med den hittills gällande kyrkliga lagstiftningen i vårt land, är det nu föreliggande förslaget det första, som går ut på att öfverlemnna åt pastors i församlingen subjektiva tycke, föreställning och uppfattning att utesluta en medlem ur svenska statskyrkan. Alla hittills i kyrkolagstiftningen föreslagna och antagna reformer, som äro mig bekanta, hafva lemnat församlingsmedlemmen full frihet att, på sätt hans samvete bjuder och lagarne medgifva, sjelf bestämma om och när han vill ur statskyrkan utträda.

Hvad beträffar friheten i kyrkligt hänseende, delar jag fullkomligt motionärens åsigt om dess önskvärdhet. Jag tror nemligen, att alla tvångsåtgärder, de må nu bestå i det ena eller andra straffet, hvilka ingripa i den enskilde personens samvetsöfvertygelse eller åsichter i rent religiösa frågor, äro alldeles olämpliga, detta redan endast och allenast af det skälet, att historien efter min uppfattning fullkomligt klart ådagalagt, att dessa straff i de flesta fall, ja kanske i alla, icke utöfvat åsyftad verkan. Tvärt om har det ganska ofta visat sig, att just de läror, man kallat villfarande, och å hvilka man velat tillämpa världsliga straff, just genom dessa straff uppblomstrat och utvecklats sig till en betydelse, hvarom man från början icke kunnat göra sig någon föreställning. Hade således motionären endast föreslagit hvad första punkten af motionen innehåller, skulle jag i sak velat biträda hans förslag med någon obetydlig ändring i sjelfva ordalydelsen.

Nu deremot har motionären genom förslagens senare del beträdat en väg, på hvilken jag ingalunda kan följa honom. Fullt öfvertygad, som jag är, att ju mer friheten utsträcker i samvetsfrågor, desto bättre är det för folkens sunda utveckling, ser jag gerna att staten genom sina lagar ingriper på det moraliska lifvets område och bestämmer straff, som för upprätthållande af statens ordning äro nyttiga och nödiga; men hyser bestämdt den åsigt, att i sjelfva samvetsfriheten får eller bör staten icke ingripa.

Hvad motionären velat gifva åt den religiösa friheten med den ena handen har han mångdubbelt tagit tillbaka med den andra. Och hvad är det han egentligen vill? I andra punkten af sin motion har han anfört åtskilliga förhållanden, som kunna inträffa såsom giltiga anledningar för pastor att från kyrkan skilja eu dess medlem mot hans villja, t. ex. föräldrars vägran att låta döpa sina barn eller att låta dem deltaga i konfirmationsundervisningen, eller nattvardens begående utom kyrkan och emot dess lagar. Motionären nämner dock

icke hvilka dessa lagar skulle vara, och man stannar således i okun-
 nighet om det finnes några sådana lagar och hvilka de äro. Det
 märkvärdiga härvid är emellertid, att det föreslagna uteslutandet från
 kyrkan afser icke dem, som på ett eller annat sätt brutit emot 5:te,
 6:te eller 7:de buden i Guds heliga lag, eller emot den borgerliga lagen,
 utau sådana, hvilka af samvetsömhet icke kunna underkasta sig vissa
 kyrkliga föreskrifter, som enligt deras uppfattning strida emot *Guds ord*.

Låt oss nu något närmare skärskåda den föreslagua påföljden
 för dem som vägrat begå nattvarden eller deltaga i konfirmations-
 undervisningen o. s. v. Motionären har föreslagit, att pastor först
 skall gifva honom en varning. Låter han icke denna varning utöfva
 något inflytande på sig, ställer han sig den icke till efterrättelse, så
 skall pastor kunna utesluta honom från församlingen och derom göra
 anteckning i kyrkoboken. Motionären har såsom skäl härför anført,
 att kyrkan är berättigad att skydda sig sjelf mot sådana inre fiender.
 Och intet vore riktigare, om här verkligen vore fråga om fiender, och
 om kyrkosamfundet hade en sådan organisation, att ett dylikt skydd
 verkligen kunde utöfvas. Men så är icke förhållandet med vår stats-
 kyrka; jag åtminstone betviflar det. Den första fråga, som här
 skulle göras, vore väl den: i hvilket förhållande står pastor till de
 villfarande eller den olydnad, som här skall bestraffas? Andra frågan
 är: kan man förutsätta, att våra svenska pastorer i de religiösa frå-
 gorna och tvisterna hysa lika åsigt? Visar erfarenheten eller ens den
 lägsta grad af kämmedom om våra pastorers religiösa bildning och
 insigter, att de i dylika saker äro fullt ense? På dessa frågor
 måste jag för min del svara ett bestämdt nej. Ty hvad den ene
 pastorn anser vara villfarande, eller således olydnad och således an-
 ledning till uteslutande, anser den andre fullt kristligt, således icke
 såsom brott mot kyrkans lagar eller den heliga skrift. Redan den
 omständigheten, att åt pastors subjektiva tycke skulle blifva öfver-
 lemnadt att utesluta en person ur församlingen, visar således att detta
 förslag är det orimligaste bland alla orimliga förslag i kyrkliga frå-
 gor. Jag vill icke klandra våra svenska pastorer, jag lemnar dem
 det erkännande de förtjena, men jag vill i det allra längsta motsätta
 mig, att en sådan makt lägges i deras händer. Ty denna makt skulle
 blifva större än den som påfven eger, eller åtminstone lika stor. Påf-
 ven kan exkommunicera, bannlysa, med ett ord göra som han vill i
 kyrkliga frågor; och hvad han gör är rätt, deremot får ingen upp-
 resa sig. Samma makt skulle nu läggas i den svenska statskyrkans
 pastorers händer.

Men med detta förslag sammanhänger äfven en annan ganska vigtig
 fråga. Man skulle kunna tycka, att ingenting vore naturligare, än
 att om, såsom motionären föreslagit, pastor finge ur församlingen ute-
 sluta en person mot hans vilja, den uteslutne äfven borde vara be-
 friad från skyldigheten att bidraga till pastors aflöning. Detta tyckes
 vara den naturligaste sak i världen. Under den tid affall från sven-
 ska kyrkans lära bestraffades med landsförvisning, kunde man ej sätta
 i fråga, att den för sin religiösa öfvertygelse landsförviste fortfarande
 skulle vara skyldig att skatta till församlingens pastor eller till andra

*Om ändring
 af Kongl. för-
 ordningarne
 angående
 främmande
 trosbekännares
 religionsöfning
 och angående
 särskilda sam-
 mankomster
 för andakts-
 öfning.*
 (Forts.)

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande tros-
bekännares
religionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

kyrkans myndigheter; jag föreställer mig åtminstone det. Men var det orimligt att begära, att den landsförviste skulle betala aflöning till pastor, synes det mig lika orimligt att begära, att den, med hvilken pastor sjelf icke vill hafva något att skaffa i kyrkliga frågor, som han anser för affällig från svenska kyrkan och därför uteslutit, fortfarande skall bidra till pastors aflöning under en eller annan form. Den väl minsta grad af konsekvens, man kunnat begära af motionären, hade varit, att han, på samma gång han föreslog personers uteslutande af vissa anledningar ur statskyrkan, också föreslagit att den som uteslutits, skulle vara befriad från skyldigheten att deltaga i pastors aflöning.

Men det är äfven en annan omständighet, som man i fråga om denna del af förslaget måste taga i betraktande. Förslaget innebär nemligen en våda, en ganska stor till och med. Man *kan* lätt tänka sig att en pastor — ty man måste, då fråga är om att åstadkomma en lagstiftning, se hvilka konsekvenser deraf kunna dragas — blir missnöjd med någon församlingsmedlem af en eller annan orsak, såsom dels olika religiösa åsikter, dels skiljaktig uppfattning i afseende på förekommande presterliga sysslor. I senare fallet har till exempel, jag vet det, ofta inträffat, att en pastor känt sig obehagligt berörd, då han kallats att infinna sig på sjukbesök på längre afstånd från pastors bostad; det har inträffat, att tvist uppstått, om hvem det ålåg att i dylika fall betala skjutsen; det har vidare ofta ifrågasatts, om det vore pastors skyldighet att döpa barnen i föräldrarnes hem o. s. v. Olika åsikter, om hvad som i dessa fall vore det rätta, hafva gjort sig gällande. Jag lemnar å sido, hvilken som haft rätt. Jag vill endast tala om de faktiska förhållandena inom olika församlingar: den ene pastorn har sagt t. ex. att barnen skola döpas i kyrkan, en annan deremot att sådant kunde ske i hemmet. Man kunde under sådana förhållanden tänka sig, att det i viss mening skulle kunna blifva frestande för en pastor att ur sin församling utesluta så många medlemmar som möjligt, då han i alla fall af dem uppbur sitt arfvode: arbetet blefve mindre, resorna färre, besvärigheterna mindre och olägenheterna ej så många. Jag säger icke, att detta *skall* inträffa, om förslaget blifver lag, tvärtom, jag hyser till vårt närvarande presterskap det förtroende, att ett sådant förfarande blefve ytterst sällsynt, men jag påstår, att sådana konsekvenser kunna med lätthet dragas ur förslaget.

I betraktande af alla dessa nu anförda omständigheter, måste jag således uttala den åsigten, att, om nu svenska Riksdagen antog detta förslag, ett sådant beslut skulle innebära ett större tillbakagående, än alla de framsteg, som under den senare tiden blifvit gjorda på den religiösa frihetens väg.

Jag bör kanske också nämna några ord om motionärens förslag, att domkapitlen skola döma i fråga om sådana personer, som förbrutit sig mot de stadganden i dissenterlagen, som nu finnas, och om kyrkorådets rätt att förbjuda en talare att fortsätta med föredrag, hvilket förbud skulle af pastor anmälas för domkapitlet, hvilket skulle ega att deröfver besluta. Domkapitlens sammansättning är icke af sådan beskaffenhet, att man kan säga dem representera den svenska

församlingen. Domkapitlen hafva i allmänhet motsatt sig de reformer på det religiösa området som föreslagits, med hvad rätt vet jag icke. Domkapitlen tillsättas icke af svenska folket, likasom icke biskoparne väljas af folket i sin helhet utan af presterskapet. Man kan således icke säga, att domkapitlen utgöra en delegation, som är vald af det svenska folket. Men äfven om man icke vill fästa sig vid denna omständighet, hemställer jag till Herrarne, om det verkligen kan vara lämpligt att lägga först och främst i kyrkorådets och sedermera i domkapitlets hand att afgöra en fråga, som företrädesvis är af beskaffenhet att den förtjenar fullständig utredning, och i hvilken en anklagad sålunda borde ega rätt att försvara sig inför vederbörlig domstol. Jag anser det äfvenledes vara en af våra välsignelserikaste rättigheter att få vädja till högre domstol. Denna dyrbara rättighet skulle förloras, om motionärens förslag antoges.

Men, säger man, här har icke yrkats bifall till motionärens förslag, utan endast till reservanternes förslag om aflåtande af en underdänig skrifvelse i ämnet. Hvad denna skrifvelse beträffar, ber jag dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att densamma skulle vara en följd af den motion som nu föreligger till behandling. Men för mig vore det motbjudande att på grund af denna motion aflåta en underdänig skrifvelse, som skulle afse en större religiös frihet. Och hurudan skulle nu denna skrifvelse blifva? Reservanterne hafva, så vidt jag kunnat fatta, förutsatt att den svenska kyrkan skulle vara organiserad på sådant sätt och hafva sådana lagar, att en utslutning ur kyrkan är möjlig. Jag tror icke, det måste jag tillstå, att den svenska kyrkan är på det sättet organiserad. Den har icke, åtminstone icke för närvarande, sådana lagar, med stöd af hvilka ett sådant utslutande, på sätt de ärade reservanterne tyckas hafva föreställt sig, vore möjligt. Först måste sådana lagar antagas, först måste de förutsättningar, som äro ett oeftergifligt vilkor för reformen, förefinnas, innan man skall kunna begära att sådana åtgärder, som de af reservanterne föreslagna, må vidtagas. Då emellertid icke så är förhållandet, förstår jag icke hvad det skulle tjena till att denna Kammare beslöte aflåtandet af en skrifvelse, som tillkommit på grund af en så otillfredsställande motion som denna, och hvars innehåll för öfrigt vore af den beskaffenhet, att det blefve nästan omöjligt för Kongl. Maj:t att veta hvad som begärdes.

Jag måste således tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Peter Olsson förenade sig Herrar *O. Östling* och *Smedberg*.

Herr Rundgren: Det är en ganska märklig företeelse, att, då efter hvarandra två personer inom denna Kammare uppträda för att yttra sig i en fråga, sådan som den nu föreliggande, begge kunna komma till samma resultat, ehuru den ene af dem, enligt hvad han sjelf nyss gifvit till känna och enligt hvad vi för öfrigt allesammans veta, i kyrkligt hänseende står på en rent och absolut frikyrklig ståndpunkt, den andra, eller jag, deremot, såsom också torde vara bekant, icke går så långt, utan må hända står på den motsatta sidan.

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särkilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Om ändring
af Kongl. för-
ordningarne
angående
främmande
trosbekännares
religiösa öfning
och angående
särskilda sam-
manskomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Redan uti denna omständighet finner jag en anledning till antagandet, att uti sjelfva motionen måste ligga några grundväsentliga felaktigheter.

Den ärade motionären har, i det han betraktar det kyrkliga tillståndet sådant det utvecklats sig genom den senare tidens friare lagstiftning på det kyrkliga området, beklagat det tillstånd, som derur uppvuxit inom kyrkan, och dervid frågat sig sjelf, hvad som vore att göra. Jag är öfvertygad derom, att det är många som gjort sig densamma frågan. Det kan nemligen icke förnekas, att det måste göras ett sorgligt intryck, då man inom statskyrkan och bland dem som tillhöra och fortfarande vilja tillhöra densamma, får höra läror, hvilka strida mot kyrkans läror, eller ser dem iakttaga ett förhållande, som strider emot dess ordningar. Det förundrar mig således icke, att motionären har gjort sig den frågan — hvad är att göra? Men han har vid besvarandet deraf, såsom det synes mig, helt och hållet tagit miste om sättet för dess lösning. Å ena sidan har han nemligen velat tillstyrka, att en fullständig frihet skall åtnjutas utanför kyrkan och således fritt spelrum lemnas åt alla de rörelser, som der utanför kunna försiggå; men å andra sidan åter har han velat förneka all frihet och rörlighet inom sjelfva kyrkan. Skulle nu detta blifva förhållandet, så lär väl icke vara tvifvelaktigt, hvem som blir den underlägsne. Det måste helt säkert blifva kyrkan.

Jag sade, att motionären begärt den fullständigaste rörelsefrihet utanför kyrkan. Motionären har nemligen påyrkat, att hvar och en bör hafva rättighet att utträda ur kyrkan, äfven om han icke omfattat främmande kristen lära. En större frihet utanför kyrkan kan ju icke lemnas, än den att fritt få kasta kristendomen öfver bord. Jag sade tillika, att den värde motionären å andra sidan velat förneka all frihet och rörelse inom kyrkan, och detta finner jag i den omständigheten, att motionären yrkat att den, som befinnes i något af de utaf motionären angifna hänseenden vara af olika mening med kyrkan, äfven om han vill stanna inom henne, icke skall der få kvarstå, utan måste från henne uteslutas.

För min del har äfven jag gjort mig samma fråga som motionären. Men jag har dervid kommit till ett annat resultat. Mitt svar har blifvit, att vi måste afvakta och se till hvad den friare lagstiftning, hvilken under senare tider tillkommit, kan i grunden och för framtiden komma att uträtta. Denna friare lagstiftning, mot hvilken jag arbetat så länge den ännu icke var lag, måste man nu mera underkasta sig äfven till dess resultat och följder. Det är ju blott under de 20 sist förflutna åren dissenterlagen haft tillfälle att verka. Har man väl under denna tid kunnat vänta sig annat resultat af densamma än det som framträdde? Under öfverläggningarne om de särskilda förslagen till dissenterlag talade jag om dessa följder; men sedan de inträffat, förvåna de mig icke längre. Frågan är nu den, huru vida man skall anse denna friare lagstiftning redan hafva verkat allt hvad den afsåg att verka eller huru vida man, såsom den föregående talaren sade, skall dröja vid hoppet att så småningom, då man fått vänja sig vid detta, man skall komma till ett bättre. Jag hoppas att

oron skall sätta sig. Åtminstone måste det vara alldeles stridande mot statskyrkans intresse att ingå på ett förslag, som beröfvar henne möjligheten att inverka på olika tänkande. I detta hänseende öfverensstämmer jag med föregående talare. Och jag kan fatta mig mycket kort vid förklaringen af grunderna för denna min mening.

Det kan omöjligen ligga i statskyrkans intresse att förvandla sig till sekt. Men statskyrkan förvandlas till sekt i samma ögonblick hon uttalar samma grundsats, som utgör den ledande tanken i hvarje sektersk rörelse, den nemligen, att inom dess samfund få finnas endast sådana medlemmar, som enligt medlemmarnes eller ledarnes uppfattning äro rena till lära och lefverne. Men hvarigenom kan sekten realisera denna tanke? Jo, sin stora makt att kunna från sig utesluta hvarje medlem som är misshaglig för sekten, just därför att det finnes en statskyrka. Hon anser sig icke behöfva bekymra sig om de uteslutne, eftersom statskyrkan måste återtaga dem, och hon begagnar därför ock sin makt att utesluta hvar och en, som icke vill äfven i det allra minsta underkasta sig sektens lagar. Ty — detta vill jag säga till den ärade talarens upplysning, i fall han icke vet det förut — det finnes ingenting mera intolerant än sekten. Hon talar om frihet, om samvetsfrihet och anser denna vara den rådande grundtanken med afseende å det religiösa, så länge nemligen det gäller kyrkan och det utanför sekten sjelf stående. Men i afseende på hennes egna medlemmar gäller endast lydnad, blind lydnad. Talaren nämnde, att statskyrkans prester skulle — om detta förslag antoges — blifva ett slags påfvar eller begåfvade med en makt, liknande påfvarnes. Derom vill jag icke yttra mig; men visst är, att sekternas hufvudmän och anhängare — de äro redan påfvar.

Jag säger nu, att ur statskyrkans synpunkt man måste vara mot detta förslag, just därför att, i samma ögonblick förslaget antages, statskyrkan förvandlas till en sekt. Men i samma ögonblick upphör också det som för mig utgör det dyrbaraste och heligaste att bevara uti statskyrkans institutioner och bestämmelse, det nemligen att statskyrkans arbete gäller jemväl statens väl. Det kan omöjligt vara i statskyrkans intresse att säga: den, som icke i allo vill lyda våra lagar, den som icke inom ett år låter döpa sitt nyfödda barn, den som icke mottager den af kyrkan föreskrifna religionsundervisning, den som deltager i en nattvardsgång, som kyrkans lagar förbjuda o. s. v., med *den vilja* vi icke hafva att göra, den skola vi utesluta ur kyrkan. Detta vore ju detsamma som att förklara, det statskyrkan är något som blott afser det närvarande ögonblicket, men icke framtiden; det vore ju att förneka hvad som just utgör den starka grundsatsen i kristendomen, nemligen, att man skall med tålmod bära äfven de svaga samt hoppas att kunna genom undervisning och kärlek återförä dem som blifvit förvillade. Denna grundsats försvinner i samma ögonblick man lennar statskyrkan makt att från sig utesluta alla dem som icke vilja hörsamma hennes bud. Således, långt ifrån att kunna säga, att statskyrkan ledes af intoleransens grundsatser, finner jag tvärtom icke någon sekt vara så tolerant som statskyrkan.

En annan af reservanterne, nemligen Herr Ribbing, som under-

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Förts.)

Om ändring
af Kongl. för-
ordningarne
angående
främmande
troshämnare
religionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

stöder motionen, anför såsom skäl för sin åsigt, "att samfundets rätt att vara till ovilkorligt inbegriper rätten att reagera mot hvarje mot dess samfundsordning afsigtligt rigtad kraft". Utan tvifvel är det en sanning, att detta måste vara samfundets rätt. Men frågan blifver då: på hvad sätt skall samfundet reagera mot en sådan fiendtlig kraft? Skall den kristna kyrkan reagera mot det onda, vare sig detta ter sig i lära eller lefverne? På det sätt, att hon drifver ifrån sig den felaktige, att hon undandraget honom den undervisning och den vård, hon är skyldig att lemna sina svagare medlemmar? Eller skall hon med kärlekens makt reagera mot det onda? Jag tror det senare. Man kan således icke, såsom reservanten gjort, påstå att statskyrkan släpper ifrån sig rättigheten att reagera mot någon mot henne rigtad kraft, derfore att hon icke eger rätt att från sig utesluta dylika krafter.

Vidare säger den sist nämnde reservanten, att om en sådan rätt — nemligen den, att från sig utesluta alla dem, som äro af olika tanke med statskyrkan — borttages eller förvägras, så kan detta samfund visserligen längre eller kortare tid kvarstå till namnet — sådant beror på extensiteten och intensiteten af de inom samfundet verksamma fiendtliga krafterna — men utgör eller betecknar i sjelfva verket blott en samling människor, under någon yttre gemensam synpunkt betraktade. Men ett kyrkosamfunds fortvaro är väl icke beroende på extensiteten eller intensiteten af de mot henne *fiendtliga* krafterna, utan snarare tvärtom på extensiteten och intensiteten af de *goda*. De fiendtliga krafterna betyda således mindre. Väl måste det vara smärtsamt för kyrkan om sådana krafter röra sig inom henne, men icke bör det utgöra någon orsak till förtviflan, då ju kyrkan har i sin hand de allra bästa krafterna, nemligen de krafter, som ligga i kristendomen sjelf.

Jag upprepar således hvad jag nyss sade, att det är ur synpunkten af *statskyrkans* intresse jag måste vara mot denna motion, liksom den föregående talaren å sin sida var det ur synpunkten af *frikyrkans* intresse.

Såsom en af grunderna hvarfore den ärade motionären framlagt detta, ur synpunkten deraf att det utgått från en prest, högst märkvärdiga förslag, anför han, att det bör stå en hvar fritt att öfvergå jemväl från en kristen till en *icke* kristen bekännelse, eftersom det finnes en lära — den s. k. positiva, men som, enligt hvad han yttrar, förnekar Gud och själens odödlighet — således en bedröflig grundsats — och att det vore en orimlighet, att en person, som tillhör denna lära, skall nödgas kvarstå inom statskyrkan. Och han måste kvarstå, eftersom han på grund af nuvarande lagstiftning icke kan utgå derur, då han icke har rätt att öfvergå till annat än *kristet* religionssamfund. Men äfven denna grund är svag. Det torde nemligen vara en erfarenhet från alla tider, att de filosofiska lärorna och grundsatserna aldrig hafva kunnat bilda något religionssamfund. De hafva aldrig kunnat bilda någonting annat än en skola, som visserligen till någon tid kunnat flörera, men som, till följd deraf att det uteslutande är förståndet som der är verksamt, ovilkorligen måst förr eller senare splittras uti en höger och en venster, sönderfalla genom

de olika meningarne samt slutligen upphöra att existera. Det är sålunda alldeles omöjligt, att positivismen kan blifva ett religiöst samfund eller någonting annat än blott och bart en skola. Befintligheten af sådana element som positivismen inom statskyrkan betyder således ingenting annat än att det af statskyrkan måste erkännas, att i afseende på kyrkans läror man kan på filosofisk, på förståndets väg komma till olika tankar. Men skall man derföre ur kyrkan utesluta alla dessa olika tänkande? Veta vi icke, att det är ganska många, som just på tviflets väg kunna komma till den sanna öfvertygelsen? Skola vi förhindra detta eller skola vi icke fast hellre säga: ehuru dessa fiendtliga krafter vuxit upp inom kyrkans sköte, så hafva vi, kyrkans medlemmar, dock något som berör icke blott förståndet, utan äfven hjertat. Föreana vi dessa båda, skola vi må hända i många hänseenden kunna vinna tillbaka många af dem som genomgått tviflets skola. Utesluta vi åter dem alla från kyrkan, då står utanför vår statskyrka en samling personer, hvilka öppet hafva förklarat sig icke vilja tillhöra densamma och i afseende å hvilka kyrkan förklarat sig icke vilja hafva något att skaffa. Att framkalla ett sådant tillstånd i vårt land, dertill vill icke jag och förmodligen icke heller Andra Kammaren bidraga.

Hvad beträffar den andra frågan, eller våra egna bekännares, medlemmarnes af statskyrkan, rättighet att sammankomma till andaktsöfning utan prests omedelbara ledning, så har det af motionären yrkats att de straffbestämmelser, hvilka kunna finnas för personer, hvilka icke ställa sig kyrkorådets förbud till efterrättelse, skola utsträckas derhän, att äfven de efter åtskilliga formaliteter kunna uteslutas ur kyrkan. I afseende å denna del af motionen gäller alldeles detsamma, som jag nyss nämnde beträffande positivismen och liknande läror, att det nemligen måste vara mycket obetänkt att beröfva kyrkan tillfället att på dem vidare inverka.

Hvad angår Herr Wieselgrens i reservationen framställda förslag om "lämpliga påföljder af kyrklig art", till kyrkans skydd mot sådana hennes medlemmar, som, ehuru från hennes beaktelse afvikande och mot hennes syften, vilja i henne kvarstå och genom föredrag motarbeta henne, så instämmer jag i hvad en föregående talare yttrade, att det vore högst egendomligt att använda åtgärd af sådan art mot personer, hvilka förakta kyrkans institutioner och således icke kunna träffas af några kyrkliga påföljder.

Villigt erkänner jag ock, hvad samme talare yttrade, att, om man vill tillerkänna kyrkan rätt att utesluta personer *mot* deras vilja och sålunda beröfva dem rättigheten att inom kyrkan kvarstanna, då måste man ovilkorligen äfven befria dem från skyldigheten att till statskyrkans underhåll bidraga. Annorlunda kan det icke vara. Äfven här kommer jag således ur synpunkten af statskyrkans eget intresse till alldeles samma resultat som den ärade talare, hvilken talade ur s. k. frikyrkligt intresse.

Det kan visserligen, sedan frågan genom Första Kammarens beslut denna gång redan fallit, synas öfverflödigt att något vidlyftigare beröra henne; men det har i allt fall sitt intresse att i afseende å

{Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
Forts.}

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännarens reli-
giösnöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

denna fråga, som utan tvifvel rör sig inom hela vårt land, uttala sina åsikter. Det är dessutom en sak som är värd att här erinra sig och som just bekräftar hvad jag nyss nämnde i afseende å statskyrkans tolerans, det nemligen att det icke är vi som säga: "extra ecclesiam lutheranam nulla salus" — "utom lutherska kyrkan finnes ingen frälsning". En sådan uppfattning af kyrkan är den katolska, icke vår kyrkas; men den är ock sekternas.

Vi måste således erkänna, att, äfven om en person till en tid i sitt hjerta anser sig stå utanför kyrkan med afseende å dess lära och författning, detta dock icke kan innebära en skyldighet för kyrkan att utesluta honom från sin gemenskap. Kyrkan är tvärtom skyldig att, så länge någon vill kvarstanna inom henne, erbjuda honom alla de medel kristendomen giiver henne för att arbeta för sitt mål. Ehuru jag icke deltagit i eller befordrat tillkomsten af den lagstiftning, som i kyrkligt hänseende nu gäller, står jag för min del likväl så i afseende å denna lagstiftning som i afseende å all annan som gått mot mina åsikter, på den ståndpunkt, att, så länge jag såsom representant kunnat kämpa för de grundsatser, af hvilka jag varit ledd, jag gjort det, men sedan ett lagförslag blifvit upphöjdt till lag, vare sig statens eller kyrkans, underkastar jag mig densamma och lyder. sökande i min mån verka derhän, att, om lagen utöfvar något skadligt inflytande, detta så mycket som möjligt mildras genom kyrkans egen verksamhet.

Af hvad jag nu anfört följer, att jag måste instämma i Lag-Utskottets förslag om motionernas förkastande.

Herr Torpadie: Då jag inom Utskottet helt och hållet öfverensstämt med Herr Wieselgren och deltagit i den reservation, som han afgifvit mot Utskottets betänkande, ber jag att få förklara, att jag i allo instämmer jemväl i det yttrande, hvarmed han börjat denna diskussion. Men jag skall be att något starkare än han få accentuera, att om än jag ausett, att den ärade motionärens förslag innehåller en tanke, som bör tagas i öfvervägande, jag dock icke kan helt och hållet godkänna hvad han föreslagit eller i allt instämma med honom. Saken är likväl enligt min fulla öfvertygelse af den vikt, att den kan tåla vid att något betänkas.

Jag får således för Kammaren tillkännagifva, att jag icke kan gilla, att Herr Grafström bland de orsaker, som skulle medföra den verkan, han föreslagit i 2:dra momentet af sin motion, upptagit den omständigheten, att någon medlem af svenska kyrkan deltagit i "sådan nattvardsgång som af svenska kyrkans lagar förbjudes." Jag kan icke godkänna detta af två skäl, dels derföre, att det borde heta "sådan nattvardsgång, som svenska kyrkan icke gillar" — ty något förbud i detta hänseende känner jag icke — och dels derföre, att denna fråga kan komma att blifva af beskaffenhet att framkalla åtskilligt trassel och åtskilliga olika meningar. Jag har sålunda ansett, att man blott skulle bibehålla de rent faktiska omständigheterna, att medlem af svenska kyrkan antingen vägrar att döpa sitt barn, oaktadt han derom af vederbörande pastor påmint och ett år förflutit, sedan barnet föddes eller ock vägrar att låta konfirmera sig, oaktadt han

uppnått myndig ålder. Dessa omständigheter synas vara så enkla, att det icke kan blifva tu tal om, när de hafva inträffat eller icke. Jag vill likväl icke lägga afgöranderätten häröfver i vederbörande pastors hand, dock icke af de skäl, som här förut blifvit af en annan talare anförda, ty jag dristar hysa ganska stort förtroende till det svenska presterskapet, utan dels derföre att jag tror, det presterskapet sjelft icke skulle vara angeläget om en sådan makt, dels derföre att vi vid sidan af presterskapet ega en myndighet, nemligen kyrkorådet, som jag gerna ville tillmäta något inflytande i detta fall.

Äfven skulle jag gerna hafva önskat, att den i andra momentet af motionen föreslagna tid, som skall förflyta, innan en person kunde från kyrkan skiljas, hade blifvit något utsträckt. Dessa voro de åsikter jag först uttalade inom Utskottet, men vid närmare besinnande har jag dock, i likhet med Herr Wieselgren, funnit, att man illa skulle tillgodose hvad han kallar svarandepartens rätt genom att förorda denna del af motionärens förslag äfven med en dylik förändring. Jag skulle velat hafva en större, eu mera vidlyftigt sammansatt myndighet än den motionären föreslagit, t. ex. en stiftssynod, om någon sådan funnes i vårt land, som skulle pröfva hit hörande frågor.

Jag har således slutligen kommit till samma resultat som Herr Wieselgren, eller att i sakens närvarande skick sväriligen något kan göras, och det desto hellre som jag gerna medgifver, att konsekvensen af ett sådant tillvägagående, som motionären föreslagit, verkligen borde, såsom ock en talare på skånebänken erinrat, vara den, att en sålunda från kyrkan skild person befrias från afgifter till presterskapet. Jag är sjelf en vän af religionsfrihet och jag har en stark religiös öfvertygelse. Jag får derföre bekänna, att, om jag skulle komma i den belägenhet att behöfva erlägga afgifter till ett mot min öfvertygelse stridande kyrkligt samfund, jag skulle anse det vara för mig ett samvetstvång. Men hvad jag icke vill för mig sjelf, det vill jag icke heller för andra.

En af mig högt aktad talare har yttrat, att, om man ginge till väga som jag antyd, skulle man komma derhän, att statskyrkan förvandlades till en sekt. Jag ber honom om ursäkt, att jag icke kan gå in på detta åskådningssätt. Vore här fråga om sådana personer inom kyrkan, som i en eller annan mindre väsentlig punkt visat sig divergera från kyrkans åsikter, men som ändock visat sig vilja stå *quar* i kyrkan, så vore det väl icke skäl att skilja sådana personer från kyrkan; kyrkan skulle då verkligen blifva endast en sekt. Men det är väl aldeles påtagligt, att motionären icke afsett dylika personer, utan medlemmar af sådana dissenterande församlingar, hvilka faktiskt redan skilt sig från kyrkan och till den grad brutit bandet med henne, att de med undantag af lagarnes band icke hafva något gemensamt med statskyrkan, utan hafva egna församlingshus, egna prester och egen gudstjänst o. s. v. Jag tror icke att man säger för mycket, om man påstår att, derest svenska kyrkan fortfarande åter sig härmed nöja, utan att göra något för att skydda sig sjelf, så går hon, rent ut sagt, sin upplösning till mötes. Ingen kan högre än jag akta lutherska kyrkans grundsats att vara så tolerant

Om ändring af Kongl. förordningarne om gävide främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

(Forts.)

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

som möjligt och betrakta sig såsom en Guds frälsningsanstalt på jorden. Men att man skall drifva denna grundsats så långt, att kyrkan skall behålla hos sig personer, som sjelfva vilja skilja sig från densamma och icke vilja hafva något med henne att skaffa, kan jag ej fatta. Och hvad blir väl följden häraf? Jo den, att, då konflikter uppstå mellan statskyrkan och dylika dissenters, dessa senare ej vilja hafva frågan löst genom en förändring i dissenterlagen. Nej, de vilja att statskyrkan skall maka åt sig och ändra sina institutioner, der dessa komma i någon för dissenters obehaglig beröring med dem, så att de för de dissentierade icke längre utgöra något hinder.

Men detta är väl ändå att gå allt för långt. I måsten nemligen förlåta mig, mine Herrar, om jag såsom svensk betraktar kyrkan äfven ur en annan synpunkt. Hon är nemligen den *svenska* statskyrkan, inom hvilken vi alla blifvit födde och döpte, den kyrka, för hvilken vår störste konung på Tysklands slätter göt sitt blod, och till hvilken vi stå i den största förbindelse icke minst derföre att från denna kyrka folkundervisningen fått ett så kraftigt understöd. Kyrkan har icke minst bidragit dertill att vi blifvit det fria, aktade och lyckliga folk, som vi nu äro. Det är derför jag så gerna önskar att, om hon skall upplösas, hon, likasom hvarje svensk önskar sig, åtminstone måtte få en hederlig död, d. v. s. upphöra under legala former och icke undanträngas från det ena hörnet till det andra för att slutligen dö som en sjelfspilling. Detta är den ståndpunkt, hvarpå jag i detta fall befinner mig, och detta är skälet, hvarföre jag instämt med Herr Wieselgren i förra delen af hans reservation.

Hvad senare delen af samma reservation angår, eller den delen deraf som rörer frågan om ändring i 1868 års förordning, så vill jag tillkännagifva, att jag äfven i det afseendet hyllar Herr Wieselgrens åsigt. Jag kan nemligen icke förstå, huru man kan anse det vara kyrkan värdigt att för aberrationer af helt och hållet andlig art stadga världsliga straff. Ty föreskriften om böter och deras förvandling till affliktivt kroppsstraff för dem som genom otillåtet uppträdande på det kyrkliga området kom i delo med 1868 års författning, är och blir detsamma som att ådöma ett världsligt straff för en kyrklig förseelse. Sant är, att om man remplacerade detta straff med något annat af kyrklig art, så skulle detta kanske icke verka tillräckligt afskräckande. Låt vara att så är. Jag säger då, såsom Herr Wieselgren, att min mening är icke att framkalla något afskräckande; jag vill blott i detta fall, att man måtte bibehålla kyrkan vid en sådan ställning, att hon enligt de lärdomar jag af kyrkohistoriens läsning inhemtat kan utöfva den tukt hon för sitt bestånd behöfver. Men sådan som författningen nu är, är den mycket svår att tillämpa; och jag tackar Gud att jag icke behöft tillämpa densamma, ty för mig skulle detta verkligen hafva varit ett samvetstväng.

En aktad talare på elfsborgsbänken torde ock må hända förtjena ett svar på hvad han å Utskottets vägnar sagt. Men jag får bekänna, att jag har mycket svårt att lemna ett svar på samma fält, som det, hvarpå han stälde sig vid sitt yttrande. Äfven jag kan älska skämtet; men då jag träder in på ämnen, som hafva en helig

betydelse så väl för mig som andra, kan jag omöjligen begagna detta vapen; jag förstår mig icke derpå. Detta må vara min ursäkt, om jag icke upptager haus yttrande till besvarande.

Jag ber att få förena mig i det yrkande, som blifvit af Herr Wieselgren framställt.

Herr Brodén: Den af de ärade reservanterne inom Andra Kammaren, som först hade ordet i denna fråga, uttalade då, med förutseende af att frågan, såsom skett i Första Kammaren, äfven här skulle falla, den önskan att Kammaren dock måtte afgifva en opinionsyttring i den riktning Herr Grafströms motion afser, och då må det väl äfven vara tillåtet för dem, som icke dela grundåsikten af motionen, att å sin sida afgifva en opinionsyttring genom att i korthet uttala sin ståndpunkt i frågan.

Hvad den första punkten i Herr Grafströms motion beträffar, deri han yrkar att ordet "kristen" måtte utgå ur 3 § af Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, anmärka de bogge denna Kammare tillhörande reservanterne, att i nämnda förordning religionsfrihetens grundsats väl blifvit uttalad men ej i sin helhet tillämpad. De önska att steget tagits mera fullt ut och beklaga, att de som vilja utträda ur statskyrkan äro begränsade till valfrihet mellan särskilda uppfattningar af kristen tro.

I afseende härpå kan jag icke undertrycka den anmärkningen, att de ärade reservanterne intagit en allför ensidig ställning, då de sett saken utslutande från den enskildes, från individens synpunkt. Det finnes utan tvifvel äfven en annan synpunkt, som är fullt ut lika berättigad och ur hvilken man äfven måste se saken, nemligen samhällets. På det jemma och väl afpassade förhållandet mellan samhällets och individens rätt beror allt sundt samfundslif, vare sig i staten eller kyrkan.

För min del kan jag icke annat än vitsorda, att dissenterlagen af år 1873 på det mest berömvärda sätt löst uppgiften att tillgodose så väl den enskildes som samhällets rätt.

Individen har fått frihet att utan minsta förlust af sina medborgerliga rättigheter gå ut ur den lutherska statskyrkan och öfvergå till annan trosbekännelse, och staten har också fått sin rätt skyddad genom vilkoret att det samfund, hvori den utträdande ingår, måste vara ett kristligt samfund.

Genom denna bestämmelse har staten velat bevara sig sjelf och sina egna dyrbaraste intressen, och enligt min uppfattning har således lagstifaren å statens vägnar härutinnan gjort fullkomligt rätt.

Jag vill nu icke hålla några långa tal om, huruledes staten hvilat på sedligheten och huru sederna åter hafva sin rot i det religiösa lfsområdet, jag vill endast säga att, om det är sant, hvilket det också utan tvifvel är, som en af våra yppersta historieskrifvare yttrat, att, sedan kristendomen en gång kommit i verlden, finnes ingen annan kultur- och samhällsbildande makt, ingen makt, som förmår hålla samhället uppe, än kristendomen, så är det också klart att hvarje afsteg derifrån, ett samhälle eller stat gör, är ett steg tillbaka,

Om ändring af Kongl. förordningarna angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

en återgång från ett högre kulturtillstånd till ett lägre, från en högre statsform till en lägre sådan.

Nu är jag lika litet, som andra talare, som yttrat sig i denna fråga, rädd för att många af vårt folk verkligen skulle begagna sig af den dem enligt reservanternes förslag medgifna rätt att öfvergå till okristet kyrkosamfund, men jag finner det vara principiellt origtigt att ur lagstiftningen utstryka ett ord, hvarigenom svenska folket bekänner sig vara och vilja vara ett kristet folk. En afsägelse af denna karakter inbegriper i sig också en afsägelse af anspråket, rätten och äran af att tillhöra de folk, som gå i spetsen för den menliga utvecklingen, för kulturen och civilisationen. Jag vet att denna sats i mångas öron kanske skall låta gammalmodig och att man såsom bevis för motsatsen till hvad jag yttrat skall framdraga Nord-Amerikas förenta stater, som nog, menar man, försvara sin plats bland civiliserade länder utan att strängt hålla på kristen bekännelse; man skall må hända äfven invända, att det är svårt att i enskilda fall bestämma hvad som är kristet eller icke, men jag lemnar alla dessa anmärkningar åt sitt värde. Jag vill icke upptaga dem till vederläggning, för att icke onödigt anlita Kammarens tid.

Detta, om jag ser saken ur principiell synpunkt. Går jag åter till de faktiska förhållandena, kan jag alldeles icke inse hvad som påkallar en sådan åtgärd, som att detta betydelsefulla ord skulle bortstrykas, på det att utväg måtte beredas för okristligt tänkande att uttråda ur statskyrkan och bilda egna okristna kyrkosamfund. Jag tror, må jag upprepa det, sannerligen icke att förhållandena påkalla något sådant.

Den ärade motionären har visserligen påpekat ett faktum, tillvaron af den så kallade positivismen. En föregående ärad talare har redan förut yttrat sig derom, och jag kan icke annat än på det afgjordaste instämma med honom. Positivismen, om den har några anhängare inom vårt land, torde icke räkna mera än femtio, högst hundra sådana, och för ett sådant fåtal kan det icke vara skäl att göra någon ändring i gällande lagstiftning. Och dessutom — hvad som är af ännu större betydelse — positivismen hvarken är eller kan bilda en församling. Den är för abstrakt, för naken och för utblottad på allt historiskt religiöst element, för att den skulle kunna samla en menighet omkring sig. Jag tror därför att den endast är en öfvergående yttring af filosofisk spekulation och att den för församlingslivet ej har någon betydelse. Hvad för öfrigt sjelfva dess namn beträffar, kan jag icke anse det såsom annat än en usurpation, ett anspråk på något, som för åsigten egentligen är främmande. Ty det torde icke vara något vågadt påstående, att den mest framstående egenskapen hos denna så kallade positivism är att, synnerligen i religiöst hänseende, vara alldeles negativ.

Detta beträffande den första punkten i motionärens framställning. Hvad åter den andra punkten angår, kunde jag inskränka mig till att instämma med den talare, som sist yttrade sig af dem, hvilka innehäva samma ståndpunkt i frågan, som jag. Jag skall dock be att få göra en liten anmärkning. Den gäller det ytterst hårda uti det

förfarande, som enligt motionärens förslag uti af honom angifna fall skulle användas. En af reservanterne mot Utskottets beslut har visserligen försökt att försvara detta förfarande och har, såsom redan blifvit nämnt, dervid utgått från den i sig sjelf odisputabla satsen, att hvarje samfund, som eger rätt att vara till, också eger rätt att reagera mot hvarje mot dess samfundsordning rigtad kraft, samt visar att en sådan rätt äfven tillkommer kyrkan, såsom ett samfund. Jag medgifver detta. Om kyrkan vill betrakta sig helt och hållet eller hufvudsakligen såsom ett samfund bland andra samfund, utan någon åtskiljande karakter från andra verldsliga samfund, då begagnar hon denna sin sjelfförsvarsrätt, och det ända derhän att hon mot deras vilja från sin gemenskap bortstöter dem, som icke obetingadt vilja lyda hennes lagar och ordningsstadgar. Men här uppstår en annan fråga. Bör kyrkan, med afseende å sitt innersta väsende och sin höga uppgift, begagna en sådan rätt mot felande medlemmar, till och med om de icke gjort sig skyldiga till andra förseelser än som här äro i fråga, nemligen ohörsamhet mot stadgad ordning med afseende å barndop, konfirmation och nattvardsgång? Bör hon begagna denna sin rätt att stöta från sig dem bland hennes medlemmar, som härutinnan äro motvilliga? Jag tror att om kyrkan gjorde detta, hon då affölle från sig sjelf såsom en nådesanstalt. Tukt, varning, kärleksfull förmaning, i förening med minskning af vissa kyrkliga rättigheter, äro öfver hufvud de medel, som kyrkan använder mot sina felande medlemmar, och hon vill i det längsta undvika att tillgripa några andra medel. Nu föreslår likväl motionären, att kyrkan skall ega att, utan föregången varning, förmaning eller tillrättavising, ur sin gemenskap utstöta alla dem, som icke sjelfmant vilja återvända till hörsamhet. Detta förefaller mig innebära en — den ärade motionären torde ursäktat det hårda i uttrycket — oevangelisk hårdhet, ännu mer oevangelisk än de forna donatisternes, hvilka från sig bortstötte sådana församlingsmedlemmar, som i sedligt afseende svårare förgått sig eller gjort sig skyldiga till något det kristliga namnet ovärdigt brott.

Hvad beträffar följden af en sådan åtgärd, som motionären föreslagit, så är den naturligtvis, likasom allt futurum, svår att beräkna; men nog vågar jag antaga såsom säkert, att många, ja ganska många, hellre än att uppgifva sin religiösa egendomlighet, sina tänkesätt och bruk, skola låta sig utstötas ur kyrkan, och dessa skola sedan blifva hennes ohjelpiga fiender. De skola helt säkert aldrig till kyrkan återvända, utan förblifva för henne för alltid förlorade. Ty nog kan man möjligen beqväma sig att återvända till ett samfund, som man frivilligt lemnat, men att återvända till ett samfund, derifrån man blifvit utstött, är något, hvartill den menliga sjelfkänslan svårigen låter förmå sig. En annan del åter skall kanske komma att gifva vika för den hotande utvisningen och af fruktan för att se sig blottställd för en uppseendeväckande åtgärd hellre underkasta sig kyrkans ordning; men jag frågar: huruledes äro de kyrkans medlemmar beskaffade, som af henne hållas i lydriad endast genom fruktans tvång? De äro skrymtare, och sådana göra hvarken kyrkan eller sig sjelfva någon tjenst.

*Om ändring af
Köngl. förordningarna
angående fram-
mande trosbe-
kännares reli-
giösa öfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Sålunda, vare sig jag ser på den stora uppgift, kyrkan har sig förelagd, eller på de sannolika följderna af ett bifall till motionärens förslag, kan jag icke annat än rösta för bifall till Utskottets hemställan.

Hvad beträffar den 3:dje punkten i Herr Grafströms motion, rörande ändring i Kongl. förordningen d. 11 December 1868, torde jag icke böra yttra mig, nu, då punkten, ehuru under diskussionen vidrörd, ännu icke blifvit föredragen, utan må det för denna gång vara nog med hvad jag redan anfört.

Herr Hagerman: Då den talare som först hade ordet i denna fråga föreslog — jag vet icke om det var af misstag eller med flit — att 1:sta och 3:dje punkterna af föreliggande betänkande måtte i ett sammanhang få diskuteras, vågar jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition på det förslag, att äfven andra punkten af betänkandet, som afser den af mig i ämnet väckta motion, jemväl måtte få diskuteras i sammanhang med de båda öfriga punkterna.

Kammaren lemnade bifall till Herr Hagermans framställning och, sedan i anledning deraf Utskottets hemställan i *punkten 2* blifvit uppläst, anförde

Herr Hagerman: Att den motion jag tagit mig friheten väcka skulle komma att röna samma öde som de flesta andra, hvilka haft, må uttrycket förlåtas mig, den olyckan att blifva remitterade till Lag-Utskottet, har jag aldrig det ringaste dragit i tvifvelsmål; men jag rår icke för att jag, då Utskottet hemställer att min "motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende", anser den slutsats, hvartill Utskottet sålunda kommit, vara väl sträng. Om frågan endast gälde min ringa person eller en åsigt, om hvilken jag stode ensam, så vore om Utskottets tillvägagående icke så mycket att säga; men då jag tror mig med bestämdhet veta, att denna min åsigt delas af tusenden, ja, många tusenden, så torde det ursäktas mig, om jag finner detta Utskottets uttalande innebära ett hån mot den begäran, jag här i deras namn tagit mig friheten framställa.

Hvad beträffar de åsichter som uttalats af dem, hvilka förut yttrat sig för bifall till 3:dje punkten af betänkandet, så kan jag i hufvudsakligaste delar instämma med dem, ty jag tror att man genom antagande af Doktor Grafströms motion i denna del skulle förlora mera än vinna.

Min motion åter går tydligen ut på att få upphäfd den del af Kongl. förordningen af den 11 December 1868, enligt hvilken kyrkorådet eger att genom ett godtyckligt förbud hindra en person från att hålla religiösa föredrag och till och med låta ådöma böter eller motsvarande kroppsstraff för trots mot detta förbud. Då Lag-Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen anfört, att "ordning och skick i yttre afseende skola inom församlingen upprätthållas", så tillåter jag mig anmärka, att detta är något som jag aldrig bestridt. Hvad jag deremot betonat, är att handhafvandet af denna ordning

och detta skick bör öfverlemnas åt de borgerliga lagarne och myndigheterna, men att jag för min del icke kan såsom en för detta ändamål lämplig myndighet erkänna kyrkorådet. Redan detta är något, som utgör en väsentlig skiljaktighet mellan Lag-Utskottets åsigter och mina. Då de borgerliga ortmyndigheterna hafva fått sig tillerkänd rätt, att ingripa när helst och hvar helst ordningar eljest uppkomma, och då sjelfva den omordade förordningen äfven betonar, att dessa myndigheter skola afstyra och beifra brott mot lagar och ordningsreglor, kan jag icke inse något skäl, hvarför det skall tillkomma ett annat slag af myndigheter att i ett visst slag af frågor godtyckligt besluta — jag säger verkligen godtyckligt, ty i förordningen heter det "der så nödigt *anses*". Det är denna godtyckliga beslutanderätt, som jag finner rättsvidrig, hvadan jag ock föreslagit, att pröfningsrätten i slika fall som i andra måtte öfverlätas åt borgerliga myndigheter, emedan jag anser detta vara bäst öfverensstämmande med billighet och rättvisa.

Utskottet yttrar vidare: "att *emot* en församlings beslut, uttaladt af kyrkorådet såsom dess lagliga representant i kyrkliga angelägenheter, *påtruga* församlingen" o. s. v. En ganska besynnerlig slutledning! Kan man verkligen såsom församlingens representant i kyrkliga angelägenheter anse kyrkorådet, med församlingens pastor såsom *sjelfskrifven*, märk väl icke vald, ordförande och röstegande ledamot? Kan detta kyrkoråd, såsom det nu är sammansatt, — jag frågar det ännu en gång — de facto anses representera församlingens åsigter? Åtminstone kan jag för min del icke anse, att så är förhållandet. På ett annat ställe i betänkandet, på sidan 3, uttalar sig också Utskottet ganska skarpt om vådan af att en alltför stor makt lägges i pastors hand, emedan man kunde "med skäl befara, att denna icke alltid skulle med nödig varsamhet begagnas". Ja äfven i fråga om meddelande af förbud mot hållandet af andliga föredrag, tror jag det kan vara att befara att pastor "icke alltid med nödig varsamhet begagnar" den myndighet som i detta hänseende är honom för närvarande tillagd, då han såsom sjelfskrifven ordförande har säte och stämma i kyrkorådet.

Äfven i detta fall kan han af "missförstådt nit och i förhoppning att undertrycka förmenta villomeningar" använda sin makt och sitt inflytande till icke blott kyrkans, utan, hvad värre är, församlingens eller den enskildes verkliga skada.

Och kan det verkligen kallas att *påtruga* församlingen lärar, att några personer, låt vara till och med ett eller annat hundradetal, af *fri vilja* samlas för att åhöra ett religiöst föredrag af en lekman, hvilken ju ej eger makt att tvinga någon hvarken att lyssna till hans föredrag eller erkänna hans lärosatser. Och är verkligen kyrkorådet lämpligt att pröfva och bedöma, om en religiös åsigt är sann eller falsk?

Besynnerligt förefaller äfven, att Utskottet finner "utspridandet af lärar, som *anses*", såsom det heter i förordningen, — men icke bevisligen göra det — "leda till söndring" o. s. v., vara något, som stör "ordning och skick i *yttre* afseende inom församlingen". Enligt

Om ändring af Kongl. förordningarne angående framgående frammande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaksöfning.
(Forts)

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomset,
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

min uppfattning är det endast kyrkans och dess lärors sanning, som derigenom sätts på prof. Jag fäste mig just vid hvad en aktad representant, en framstående kyrkans lärare, yttrade derom, att det icke vore tvifvelaktigt, hvem som skulle blifva underlägsen. Ja, hvaruti ligger då felet? Derpå hade jag icke äran att höra något svar. Skulle det vara att förmoda, att man redan på förhand ser statskyrkan sväfva i så stor fara, att man bör med hvarje medel som helst, till och med godtyckets, söka nedtysta dem som hysa, eller tros hysa olika åsichter med henne, då beklagar jag ett sådant förhållande. Hvilken skada, som genom utspridandet af förment falska läror skulle kunna åstadkommas, har Utskottet icke visat; det har blott tillkännagifvit, att det icke gillar min åsigt, att dermed ingen skada kan ske. Deremot har Utskottet tillagt mig ännu en åsigt, som jag aldrig uttalat, nemligen att det skulle vara utspridandet af de förment falska lärorna, som är belagdt med straff i stället för trotsset att dermed fortfara, oakadt meddeladt förbud. Detta har jag, som nämndes, aldrig yttrat, ehuru det väl ändå i sjelfva verket är ett straff, eller, om man hellre vill, ett våld att neka utöfvandet af en sak, som bevisligen icke är ond. Lag-Utskottets ärade ordförande yttrade, att de kringresande predikanterne plägade uppträda med åtskilliga fanatiska framställningar om helvete och svafvelsjöar m. m. sådant. Jag är, lika litet som Grefve Sparre, någon vän af dylikt tal; men så mycket vill jag säga: ju tokigare, desto bättre, ty jag är öfvertygad om att förnuftet på detta sätt förr skall göra sig gällande. Han anmärkte på samma gång, att det vore tillräckligt, såsom det nu är, då bestämmelserna i detta afseende så sällan tillämpas. Ja, Grefve Sparre, just deruti ligger felet och den stora orättvisan, att man har en lag, som så godtyckligt handhafves, att den den ena gången tillämpas och den andra icke samt, då den tillämpas, måhända medför straff för den minst skyldige. Det är detta man bör söka att förekomma. Jag påstår också, att trotsset mot ett godtyckligt förbud i allmänna tänkesättet icke eger karakteren af något brott, men väl af martyrskap och kristligt mod, och detta så mycket säkrare, som förbudet, som nämndt är, icke utfärdas vid alla tillfällen, då det af samma skäl som vid ett annat tillfälle kunde meddelas.

Under frågans behandling har Utskottet haft, om jag så får uttrycka mig, en ljus mellanstund och uttalat en vacker och sann tanke, som vid behandlingen af dessa förslag aldrig bort lemnas ur sigte. Det heter nemligen på sid. 3 i Utskottets utlåtande: "trogen undervisning i ordets *rätta* lära, förenad med mildhet och fördragssamhet, är utan tvifvel kyrkans bästa och mest verksamma medel att bevara sig från så väl inre som yttre splittringar. Mot sina i något hänseende vilseförda medlemmar bör hon, så långt möjligt är, visa långmodighet och undseende, och i öfverensstämmelse med denna grundsats, långt ifrån att hastigt skilja dem ifrån sig, göra allt för att återföra dem till kärlek och förtroende för sin lära och ordning". Men sedermera ser det åter ut, som om ett moln lägrat sig öfver och förmörkat Utskottets panna.

Vore statskyrkans presterskap i allmänhet så sinnadt och handlade det på sätt Utskottet här tänkt sig, så skulle utan tvifvel både dissenterlagar och en hel mängd andra kyrkliga förordningar till stor del vara öfverflödiga.

På alla områden i lifvet sträfvar man att göra sig till godo de förbättringar, som vetenskapen och nyare upptäckter gjort möjliga. Endast den klass, hvarom här är fråga, står ännu, såsom religionslärare betraktade, kvar på nästan samma ställe, der den efter mycket buller och bråk fattade totfäste för flera hundra år sedan. Den historiska forskningen och kritiken, naturvetenskaperna och filosofien, den senare tidens upptäckter och uppfinningar göra de litet eller intet bruk af, då det gäller undervisning i religionen och sedeläran. Deraf också det kalla och mången gång obegripliga i deras föredrag, hvilka sällan tilltala hvarken hjertat eller förståndet. Och hurudant är i allmänhet deras umgängessätt, då de visa sig inom församlingen? I stället för att lefva tillsammans med sin hjord såsom den gode herden, hvilken undervisar, leder och vårdar dem, som blifvit honom anförtrödda, äro de oftast fåordiga och fränstötande, i synnerhet i umgänget med den lägre befolkningen, hos hvilka de tvärtom hufvudsakligast borde låta sig angeläget vara att söka med lifligt intresse för religionens lif och anda inplanta dess sanningar.

Jag vill icke tillägga mycket vidare. Hvad jag yttrat mot statskyrkans lärare gäller långt ifrån alla; många bland dem finnas, som äro utmärkte icke blott religionslärare utan äfven i alla andra hänseenden, och hvarpå nog också deras församlingar lemna flera bevis. Jag tager mig likväl friheten nämna något om de åsichter, som i detta fall sökte göra sig gällande bland kyrkans tjenare för närmare 70 år sedan, då Sveriges nuvarande grundlagar diskuterades i preteståndet. Jag anhåller att få citera ett par yttranden under diskussionen om 16 § Regeringsformen af två på den tiden mycket framstående religionslärare, nemligen Biskop Rosenstein och Doktor Wikman. Den förstnämnda yttrar: "Friheten gifver styrka åt sanningen; jag anser alla band på samvetet tjena snarare att dana skrymtare än rätte kristne; jag tror att en renare religionsöfning vinnes genom en lagbunden frihet än genom tvång. Jag tror, att religionsfriheten blir nyttig för samhället såsom ledande till sannare Gudsfruktan." I samma syfte yttrade sig Doktor Wikman: "Efter min öfvertygelse är det icke tvånget, som bör verka i religionsmål. Jag tvingas icke till öfvertygelse. Den skall vinnas af sanningens egenskap och religionens egen gudomliga kraft till hjertats förbättring. Och fåfångt söke man vinna detta religionens ändamål genom polislagar. Tvånget tillskapar rätt ofta hycklare, men att det någonsin befordrat en sann kristendom, derom kan jag icke öfvertygas."

Häraf torde framgå, att statskyrkans prester vid 1809 års riksdag stodo på en mera frisinnad ståndpunkt än den de för närvarande intaga.

Men den som vid samma riksdag kanske klarast uppfattade religionen, och i denna, människans inför Gud gällande värdighet och hennes likaså af Gud förlänta rätt till okränkthet och religions-

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande troske-
kännarens reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
munkomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

*Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
ärskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

frihet, var i mitt tycke Biskop Bjurbäck. Han yttrade: "Jag önskar att 16:de § i den projekterade grundlagen måtte helt och hållet utgå. Den förekommer nemligen endast som ett eko från förflutna barbariska tider, en antik blott för dekorationen icke för behovet. De första grundsatser och begrepp om naturens eviga lag, obestriddliga af allt sundt förnuft, all mänsklig känsla, synes mig icke behöfva sanktion af beskrifven lag."

Dessa äro de vid det tillfället uttalade yttranden, som jag velat återberopa. Jag tror, att de hafva i någon mån bestyrkt rättigheten af hvad jag yttrat icke blott om den afhandlade frågan i allmänhet, utan ock angående den ståndpunkt, som statskyrkans prester för närvarande intaga gentemot sina underhafvande, om jag så må säga.

Då jag emellertid mycket väl vet att det ej tjenar till något att göra något yrkande i hvad som rörer min motion, inskränker jag mig till att förena mig med reservanten inom Lag-Utskottet, Herr Wieselgren.

Herr Peter Olsson: Jag har begärt ordet, för att i allra största korthet bemöta några yttranden af talaren från Karlstad. Han påstod nemligen, att jag i mitt sista anförande talat från frikyrklig eller, såsom han behagade uttrycka sig, sekteristisk ståndpunkt. Men jag skall tillåta mig meddela honom den upplysningen, att jag talade från religionsfrihetens ståndpunkt och i min egenskap af ledamot af Riksdagens Andra Kammare.

Han yttrade vidare att sekterna voro mycket mera intoleranta än statskyrkan — ja de vore till och med "påfvar". Jag vill med anledning af detta yttrande fästa den ärade talarens uppmärksamhet på en sak, som han utan tvifvel känner mycket bättre än jag, nemligen att från den katolska kyrkans synpunkt kallas alla fraktioner af den protestantiska kyrkan för sekter, således äfven den lutherska kyrkan. När han således uttalade en dom öfver sekter i allmänhet, så tror jag, att han förbisåg denna omständighet. Detta åter visar, att man bör tänka sig för, innan man, som såsom han gjorde, begagnar ordet sekt emedan man annars lätt blottställer sig för att fälla en dom öfver det kyrkosamfund man tillhör. Dessutom ber jag få erinra om en omständighet, som han helt och hållet förbisåg, den nemligen att det är en stor skilnad mellan uteslutandet ur en s. k. frikyrka och uteslutandet ur statskyrkan. Mig veterligen hafva icke några frikyrkor sådana straffbestämmelser för affällighet, som landsförvisning, vatten- och brödstraff m. m. Detta strider, enligt deras uppfattning, mot samvetsfrihetens princip och organisationen af deras samfund. Endast om man på grund af den församlings ordningsföreskrifter, en person tillhör, anser personen föra ett sådant lefnadssätt eller skicka sig så, att han icke kan kvarstå i församlingen, endast då må det vara församlingens rättighet att utesluta honom ur sin gemenskap. Men lika stor rättvisa, som må ligga i en sådan uteslutning, der den på grund af nu nämnda anledning kan och bör ske, lika orimligt är det att för samvetsbetänkligheter belägga personer med världsliga straff. Det är dessa straff för ett öppet uttalande af ens religiösa öfvertygelse jag

icke vill skola finnas kvar i statskyrkan, så snart derigenom icke på något sätt sker ingrepp i den borgerliga ordningen, eller i det moraliska lifvet. Den religiösa öfvertygelsen är en samvetssak och måste såsom sådan vara helig och okränkbar; den måste jag ega för mig sjelf, på det området måste jag hafva fullkomlig frihet.

Hvad beträffar Herr Hagermans motion, som nu jemväl är föredragen, skulle jag för min del gerna velat bifalla densamma, om icke Första Kammaren redan afslagit den. Denna motion går i den religiösa frihetens riktning, afser en efter min uppfattning ändamålsenlig ändring i vår nu gällande dissenterlag.

Herr Magnus Jonsson: Efter som jag reserverat mig mot Utskottets föreliggande betänkande utan anförande af några motiv för min afvikande mening och mitt namn sålunda står, så att säga, i betänkandet blankt under rubriken "Reservationer", har jag ansett det vara min pligt att nu angifva de skäl, som föranledt mig att anteckna mig såsom reservant.

Till en början ber jag få tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i och medverkat till Utskottets beslut, i hvad detta afser Herr Grafströms motion. Jag har således reserverat mig endast mot Utskottets hemställan uti 2:dra punkten, beträffande Herr Hagermans motion. Jag har gjort detta af det skäl att jag anser, att det lagbud, Utskottet med sin hemställan om afslag å Herr Hagermans motion åsyftar att bibehålla, är, snart sagdt, översamt, och att, om det någon gång har någon verkan, denna verkan går i motsatt riktning mot hvad man med lagbudet afsett. Många talande exempel finnas derpå, hurusom fördragsamhet och frånvaron af allt lagtvång i religiöst hänseende verkar godt, under det att ofördragsamhet och stränghet verkar motsatsen. För ej många år sedan, hvilket jag tror Herrarne litet hvar hafva sig nogsam bekant, ingick t. ex. från en församling i Norrland till vederbörande konsistorium underrättelse om, att från statskyrkans mycket afvikande lärosatser började i väsentlig mån att utbreda sig inom församlingen, det hade till och med gått så långt, att en del af församlingen blifvit smittad af dessa lärosatser. Konsistorium anhöll med anledning häraf hos Kongl. Maj:t, att en skicklig och kraftfull prestman måtte skickas till socknen. Kongl. Maj:t drog äfven försorg om, att en sådan förordnades till tjänstgöring der under en kortare tid. Den verksamhet i andligt afseende som denne prestman utöfvade inom församlingen, hade till följd att sekterismen upphörde och församlingen i religiöst afseende återvände till sin förra ställning. Hade deremot lagen fått döma, så är jag öfvertygad om att förvillelserna, i stället för att upphöra, ännu mer skulle hafva utbredt sig.

I detta afseende har jag äfven erfarenhet från den trakt, jag tillhör, och denna gäller de så kallade "Jansenisterne". Hvar och en vet, att på den tiden, Jansenismen uppstod — detta inträffade för omkring 30 år sedan — var fördragsamheten i religiöst hänseende vida mindre än nu. Mången af dem, som uppträdde och förkunnade "Jansenismens läror" blef häktad, lagförd och dömd till böter, hvilka

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Om ändring af Kongl. förordningarne angående främmande trosbekännares religionsöfning och angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

(Forts.)

om han ej kunde erlægga dem, förvandlades till kroppsstraff. De flesta egde tillgångar och sluppo således undan med böter. Men jag vågar påstå, att just till följd af dessa myckna böter blef sekten allt större och större. Hade man låtit bli att tillämpa denna straffbestämmelse och i stället med Guds ord sökt bevisa dessa människor om deras villfarelse, skulle man tvefvelsutan hafva vunnit vida mera. Detta förhållande har jag väl reda på, emedan jag stod i nära beröring med många af de vilseförda och vilsefarande; till och med mina egna gamla föräldrar tillhörde denna sekt.

Det var af den fullkomligaste öfvertygelse, sektens anhängare anslutit sig till och tillhörde sektens lära, men icke så, att de icke varit mottagliga för de skäl, hvarmed de kunnat blifva bemöta af presterskapet. Hade presterskapet mera än som skedde vinnlagt sig om att upplysa de vilsefarande, hade straffen säkerligen behöft tillämpas vida mindre der än som skedde. Men hvad blef åter följden af allt detta? Jo, dessa straff framhöllos såsom det kraftigaste skäl för att stärka sektens medlemmar i deras tro att en Christi efterföljare måste ju, enligt skriftens ord, "lida förföljelse", och blifva "utskjuten ur synagogan" m. m.; detta menade de vara ett säkert kännetecken på, att de voro sanne kristne.

Å andra sidan är det för mångaen prest ganska svårt att bedöma, huruvida en lära är afvikande från den statskyrkliga, helst som de sällan bevista ett sådant sammanträde; skiljaktiga meningar härom kunna ofta yppa sig. Jag känner till exempel ett fall, då en kolportör, som anmält sig till hållande af andliga föredrag i två grannförsamlingar, blef af den ena församlingens prest förbjuden att uppträda, hvaremot presten i den andra församlingen, utan att ens höra kyrkorådet, biföll hans begäran. Man ser häraf den stora svårigheten för prest och kyrkoråd att bestämma, huruvida en person, som förkunnar Guds ord, har en mot statskyrkans lära stridande. Nu är att märka, att den prest, som med sitt kyrkoråd förbjöd kolportören att uppträda i församlingen med andliga föredrag, sjelf sällan eller aldrig håller andra föredrag än sådana, hvilka han enligt lag är tvungen att hålla.

Vidare vill jag erinra Herrarne derom, att nu ifrågavarande lag sällan tillämpas och att lagskipningen går mycket varsamt till väga, så att ej i oträngdt mål någon tilltalas för hållande af andliga föredrag, om de ock stå i strid mot statskyrkans lära. Jag anser således faran icke vara stor, om den nuvarande lagstiftningen oförändrad bibehålles, men tror ej heller, att det skulle skada det ringaste att borttaga de ifrågavarande straffbestämmelserna. Jag tror, att statskyrkan hvilar på en så säker grund, att om dess tjänare och medlemmar verka gemensamt och enigt, de kunna öfva ett kraftigt motstånd mot dess vedersakare, utan att därför något samvetstvång är erforderligt.

Jag skall icke framställa något yrkande.

Herr Lithner: Sedan jag afhört biskop Rundgrens föredrag, var det min afsigt att icke yttra mig i denna fråga, emedan jag ansåg detta föredrag fullkomligt uttömmande, hvarföre jag ock utströk

mitt namn från anmälningslistan. Men då sedan dess några saker förekommit, som tyckas mig förtjena ett bemötande, har jag ånyo begärt ordet, men lofvar att söka fatta mig så kort som möjligt och anhåller emellertid om Herrarnes tålmod och öfverseende för det jag vid så långt framskriden tid begärt ordet.

Det är en sak, som under hela denna diskussion mycket förvånat mig, den nemligen att, om man undantager några få talare, särskildt den nyssnämnde och äfven talaren på helsingborgsbänken, samtliga talarne synas mig hafva den öfvertygelsen, att det, som motionären bär föreslagit, skulle vara en utvidgning i frihet, då det, så vidt jag kan förstå, i stället är ett tvång, ett förfärligt tvång. Jag tror att de af Herrarne, som lyssnat på Herr Olssons anförande, snart skola hafva funnit detta. Tvånget, hvars utöfvande man vill lägga i prestens hand, men hvilket jag, i min egenskap af kyrkoherde vill på det högsta undanbedja mig, skulle bestå deri, att en person kunde under vissa förutsättningar mot sin vilja uteslutas ur den svenska statskyrkan. Dessa förutsättningar skulle vara, att en person vägrade att låta döpa sitt barn inom ett år efter dess födelse eller att af kyrkans presterskap mottaga föreskrifven religionsundervisning och att konfirmeras eller möjligen deltaga i enskilda nattvardsgångar, som stå i strid mot kyrkans lagar.

Det är verkligen litet förvånande, att motionären här påträffat just saker, som äro eller kunna vara samvetssaker. Hade motionären sagt, att det skulle ligga i prestens hand eller prestens, med kyrkorådets samtycke, att utesluta en person med — något som herr Olsson också vidrörde — uppenbart okristlig lefnad, så skulle man kunna tänka på saken, men i de af motionären angifna fallen, som verkligen innebära samvetssaker, tror jag icke, att det behöfves ordas mycket, för att alla skola inse och förstå, att de der anförda skälen icke äro tillräckliga för ett uteslutande.

Det kan nemligen finnas personer, som just i dylika frågor kunna en längre tid gå och grubbla och hafva anfäktelse inom sig, utan att därför, just på grund af sin samvetsgrannhet, böra uteslutas från kyrkan. Det kan finnas personer, som med afseende på konfirmationen, hvilken motionären vill göra till ett tvång, dröja någon tid. Men jag tror äfven, att den saken tål att tänka på, innan man vill underkasta sig densamma. För öfrigt vill jag, särskildt med afseende på konfirmationen, erinra, att konfirmationen är en akt, som alldeles icke hör till den konstitutiva ordningen inom församlingen. Ty, om jag icke missminner mig, infördes konfirmationen inom den protestantiska församlingen först i slutet af förra århundradet. Någon bestämmelse om konfirmationen förekommer hos oss icke förr än i 1811 års kyrkohandbok. Föreskriften i denna kyrkohandbok om konfirmationsundervisningen är visserligen en ganska god ordningsstadga — det vill jag icke förneka — men i samma mån folkundervisningen utvecklats, i samma mån är det möjligt att personer kunna finnas, som hysa betänkligheter rörande den ordningsstadga, för hvilken i ibeln ej finnes ett ord till stöd.

*Om ändring af
Kongl. förordningarne an-
gående främmande trosbe-
hännarnes reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

*Om ändring af
Kongl förord-
ningarne angä-
ende främman-
de trosbekän-
narens religions-
öfning och an-
gående särskil-
da samman-
komster för
andaktsöfning.
(Forts.)*

Motionären har sålunda, efter min åsigt, byggt sitt förslag på en grund, som vi minst af allt borde antaga.

Jag tillåter mig vidare fråga, huruvida, om det skulle hända, att på grund af samvetsbetänkligheter en person underlåte att iakttaga dessa stadganden, det vore rätt att, såsom motionären vill hafva bestämdt, han skulle blifva utesluten från församlingen, under det deremot en annan, som lefde i uppenbara synder, finge i kyrkan qvarstå.

Tron I icke, att detta skulle föranleda obehagligare och starkare rörelser inom församlingen än som hittills egt rum?

Jag vet icke hvad jag skall säga, då det gäller att definiera ordet kyrka. Men jag vet dock, såsom jag hoppas, hvad kyrkan är. Kyrkan är en anstalt, som af Gud fått sig anförtrodt förvaltningen af nådemedlen på jorden. Men om denna anstalt kan representeras af kyrkoherden eller kyrkorådet eller ens en synod, om en sådan hos oss finnes, med en sådan bannlysnings-makt som Herr Grafström föreslagit, vågar jag hemställa till Herrarnes behjertande. Anser man det nyttigt att beträda en dylik väg, så fruktar jag att man skulle komma in på den af Biskop Rundgren antydda väg, att nemligen kyrkan skulle nedsjunka från sin nuvarande höga ställning och endast blifva en sekt. Jag vill icke inlåta mig i dispyt med Herr Olsson, om det är ett historiskt och psykologiskt faktum, att sekten är mer exklusiv än kyrkan; jag skall blott fråga, om icke historien visar, att en börjad utbrytning alltid slutar med terrorism, der den får makten i händerna. Men derom skall jag icke nu tala; det hör egentligen icke till saken. Jag tror icke, att hvad jag nu vill säga kommer att hafva mycket inflytande på Kammarens beslut, ty jag anser mig hafva en aning om, i hvilken rigtning detta kommer att gå, men jag vill hafva i protokollet bevarat min mening om kyrkans sätt att gå till väga. Denna mening är, att de Herrar, som reserverat sig mot Lag-Utskottets förslag och talat mot detsamma, hafva, om jag så får säga, en nog långt gången logisk uppfattning af kyrkan. Jag tror icke, att kyrkan är en polis- eller ordningsanstalt, utan jag tror, att den är en Guds kärleksrika nådeanstalt på jorden, hvilken har till sin uppgift, att, såsom det heter om vår Herre sjelf, i tålmodighets, saktmodighets och långmodighets rikedom vänta på de förvillade barnens förbättring. Det är möjligt, att jag, genom hvad jag nu går att yttra, kan ådraga mig litet spe: att jag predikar, som ibland blifvit utkastadt i denna Kammare; men jag anser mig dock här vid lag böra hänvisa till några ord i den Heliga skrift, hvilka jag anser vara kyrkans grundlag, nemligen de ord, hvarmed Mästaren svarade lärjungarne, då de frågade honom: "Mästare, sådde du icke god säd i din åker, hvadan bär den då ogräs?" eller "låter båda växa till skördetiden, på det att, då I upprycken ogräset, I icke tillika måtte upprycka hvetet". Ty säkert är, att denna bannlysningsmakt, den må läggas, vare sig i presterskapets, kyrkorådets eller hvens hand som helst, skulle, om den blefve tillämpad, upprycka äfven mycket af vår Herres senapskorn, som icke är urskiljligt för menskliga ögon.

I afseende på Herr Hagermans förslag får jag helt enkelt säga, att man väl icke har annat att göra än att hålla till godo med de

förebräelser, han rigtat mot statskyrkans presterskap. Jag tror visserligen, att vi prester hafva många fel på våra samveten; men jag tror tillika, att man äfven bör akta sig för att, som ordspråket säger, "utkasta barnet med badvattnet". Man bör icke utkasta några förebräelser; det är lätt att göra det, men kanske icke så lätt att åstadkomma hvarken någon bevisning eller någon förbättring. Ett faktum är, att ju mindre man för närvarande rör vid denna lagstiftning, desto bättre är det. Då den sista dissenterlagen stiftades, var det, såsom jag tror, en delikat, en fri känsla, som vägledde både Kongl. Maj:t och Riksdagen derutinnan, att de icke ville taga det steg fullt ut, som nu föreslagits. Jag tror också, att det i dylika delikata fall, som detta, är mycket bättre att låta en §, äfven om han icke är så alldeles lämplig, stå kvar, till dess förhållandena utbildat sig så, att den faller bort af sig sjelf, än att i följd af vår intelligentas ståndpunkt här eller der röra vid saken. Icke heller tror jag, att i Sverige förekomma förföljelser mot någon. Dessutom, om vi borttaga denna § eller låta den stå kvar, hvilken menniska kan väl hindra en annan, som har intresse och behof deraf, att, t. ex. resande genom en församling, gå in i ett hus och der hålla ett andligt föredrag. Hvem kan göra något åt detta? Ingen alls. Hvem kan bevisa att hvad han sagt länder till kyrklig söndring? Jag föreställer mig därför, att det är bäst att "låta andarne drabba tillsammans", såsom en stor man en gång uttryckte sig, samt att låta detta fritt utveckla sig och säga, såsom det står i Skriften: "är detta ett verk af Gud, så måste det hafva framgång och vi förmå icke att sätta oss deremot; är det åter af menniskor, så faller det af sig sjelft." Då man oupphörligt ropar på *frihet, frihet*, såsom nyss sades, så lät denna frihet utveckla sig på detta sätt. Ty jag är rädd för, att man just genom att för mycket ingripa med lagstiftningsåtgärder i detta hänseende skadar den frihet, för hvars bibehållande man ifrar så mycket.

Jag kunde hafva mycket mer att tillägga, men då det mesta deraf redan förut är sagdt af andra, slutar jag med att förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Blott ett par ord som svar på den siste talarrens till reservanterne ställda anförande. Jag är bland dem, som tillerkänna all vigt åt de gudomliga ord han citerade; men jag ber att å mina egna och, som jag förmodar, äfven å min medreservants vägnar få förklara, att *vi* ingalunda kunna gå så långt, att vi anse att dissenters böra betraktas såsom *ogräs*. På Guds åkerfält växa mångahanda blommor, både rosor och liljor och hvar och en bland dem kan ganska väl hafva sitt berättigade område. Jag önskar blott icke deras sammanblandning, och tillåter mig erinra den siste talaren derom, att mig har det icke så litet förvånat, att under den nu pågående långa diskussionen ingen talare omnämnt den omständigheten, att den ifrågasatta uteslutningen icke alls är oåterkallelig. Vi hafva blott, för att få vara i fred, velat stänga vår dörr; men — vi hafva lemnat nyckeln kvar uti låset.

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännarens reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Om ändring af
Kongl. förord-
ningarne an-
gående främ-
mande trosbe-
kännares reli-
gionsöfning
och angående
särskilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Herr *Wieselgren* instämde med Herr *Torpadie*.

Herr *Lithner*: Jag ber endast att få hemställa till den siste talaren, om icke han, liksom troligen vi allesamman, konsidererar den omständigheten, att menniskonaturen är så beskaffad att, om en uteslutning en gång skett, återgången blir så förskräckligt försvårad, att det är fara värdt att den aldrig kommer att ske. Jag hemställer tillika, om icke detta kan lända till mycken skada för den uteslutne. Det är visserligen sant, att, derest man håller alltför hårdt på den lag och de regler, som vi uppställt under namn af kyrkotukt, man derigenom skulle komma derhän, att man i vissa fall kunde säga till en person: nu uteslutes du ur församlingen och får icke ånyo inträde der förrän du ödmjukat dig och beder om förlåtelse. Men sådan är icke kyrkans grundsats, utan den består, såsom jag nyss nämnde, uti att i kärlek, tålmod och saktmodighet vänta och hafva fördragsamhet med hvarandra.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade i afseende på punkten 1 yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels att, med afslag å nämnda hemställan, Herr *Wieselgrens* förslag måtte antagas. Efter det propositioner gifvits i öfverensstämmelse med dessa yrkanden, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Likaledes blefvo Utskottets förslag i punkterna 2 och 3, sedan Herr *Talmannen* framställt propositioner, i enlighet med de meningar som förekommit, rörande hvardera punkten för sig, af Kammaren bifallna.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.